

ЗАТВЕРДЖЕНО

**Розпорядженням Антимонопольного
комітету України**

від 14.03.2014 № 131-р

**Звіт Антимонопольного комітету України
за 2013 рік**

Зміст

1. Основні завдання Антимонопольного комітету України	3
2. Особливості розвитку конкурентного середовища України у 2013 році	3
3. Загальні підсумки діяльності Антимонопольного комітету України у 2013 році	10
3.1. Здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, запобігання, виявлення та припинення його порушень	10
3.2. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання	25
3.3. Зловживання монополюним (домінуючим) становищем	31
3.4. Антиконтурентні дії органів влади та органів місцевого самоврядування	43
3.5. Недобросовісна конкуренція	53
3.6. Контроль за концентрацією та узгодженими діями суб'єктів господарювання	61
4. Сприяння розвитку конкуренції	69
4.1. Взаємодія з органами державної влади та органами місцевого самоврядування	71
4.2. Законопроектна та нормотворча робота	76
4.3. Взаємодія з громадськістю	83
5. Діяльність Антимонопольного комітету України як органу оскарження рішень під час здійснення державних закупівель	87
6. Міжнародна діяльність	93
7. Кадрове, фінансове та наукове забезпечення	98
8. Пріоритетні напрями діяльності Антимонопольного комітету України у 2014 році	109

1. Основні завдання Антимонопольного комітету України

Відповідно до статті 1 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» Антимонопольний комітет України є державним органом із спеціальним статусом, метою діяльності якого є забезпечення державного захисту конкуренції у підприємницькій діяльності та у сфері державних закупівель.

Основним завданням Антимонопольного комітету України згідно зі статтею 3 зазначеного Закону є участь у формуванні та реалізації конкурентної політики в частині:

1) здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції на засадах рівності суб'єктів господарювання перед законом та пріоритету прав споживачів, запобігання, виявлення і припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції;

2) контролю за концентрацією, узгодженими діями суб'єктів господарювання та дотриманням вимог законодавства про захист економічної конкуренції під час регулювання цін (тарифів) на товари, що виробляються (реалізуються) суб'єктами природних монополій;

3) сприяння розвитку добросовісної конкуренції;

4) методичного забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції.

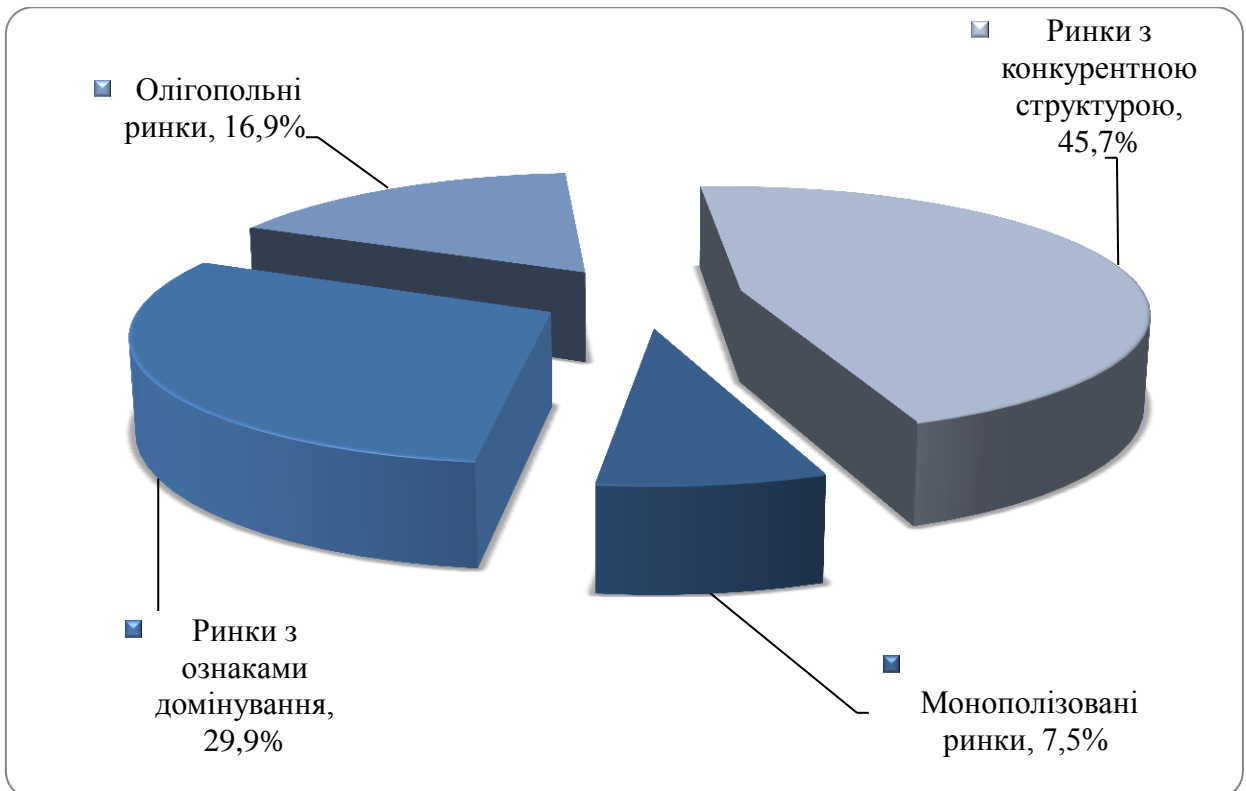
Також відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель» Антимонопольний комітет України є органом оскарження.

2. Особливості розвитку конкурентного середовища в Україні у 2013 році

У 2013 році було продовжено організовані Антимонопольним комітетом України дослідження стану конкурентного середовища та передумов конкуренції в Україні.

Показником, який відображає структурні передумови конкуренції в національній економіці України, є частка підприємств, що діють на ринках

різних типів, у загальному обсязі реалізованої продукції. Згідно з даними організованих Антимонопольним комітетом наукових досліджень на початок 2013 року, суб'єкти господарювання, що діяли на ринках, де структурні обмеження конкуренції відсутні, реалізовували 45,7 відсотка загального обсягу товарів, робіт, послуг, на ринках з олігопольною структурою – 16,9 відсотка, на ринках з домінуванням однієї фірми – 29,9 відсотка, на ринках, де структурні передумови конкуренції повністю відсутні – 7,5 відсотка продукції¹.

Рис. 1. Структурні передумови конкуренції на товарних ринках України на початок 2013 року

Сукупний рівень концентрації у промисловості України залишався досить високим: 10 найбільших підприємств забезпечували 22 відсотки загального обсягу реалізованої продукції, а 100 найбільших – 58,5 відсотка. Аналіз тенденцій розвитку сукупного рівня концентрації у промисловості

¹ Згідно з даними досліджень, проведених у 2012 році, відповідне співвідношення становило 49,2 відсотка, 17,7 відсотка, 25,9 відсотка та 7,2 відсотка. Проте, у зв'язку зі зміною КВЕД розраховані дані є не повністю зіставними з аналогічними показниками минулих років.

України показав, що на початок 2013 року відбулося певне зменшення, порівняно з попередніми роками, частки 10 та 20 найбільших підприємств, із зростанням часток 50 та 100 найбільших підприємств, які досягли найвищих значень за п'ять років після початку світової фінансово-економічної кризи, що є ознакою посилення значущості у вітчизняній промисловості олігопольних ринків.

Таблиця 1

**Динаміка сукупного рівня концентрації у промисловості України у
2000 – 2012 роках**

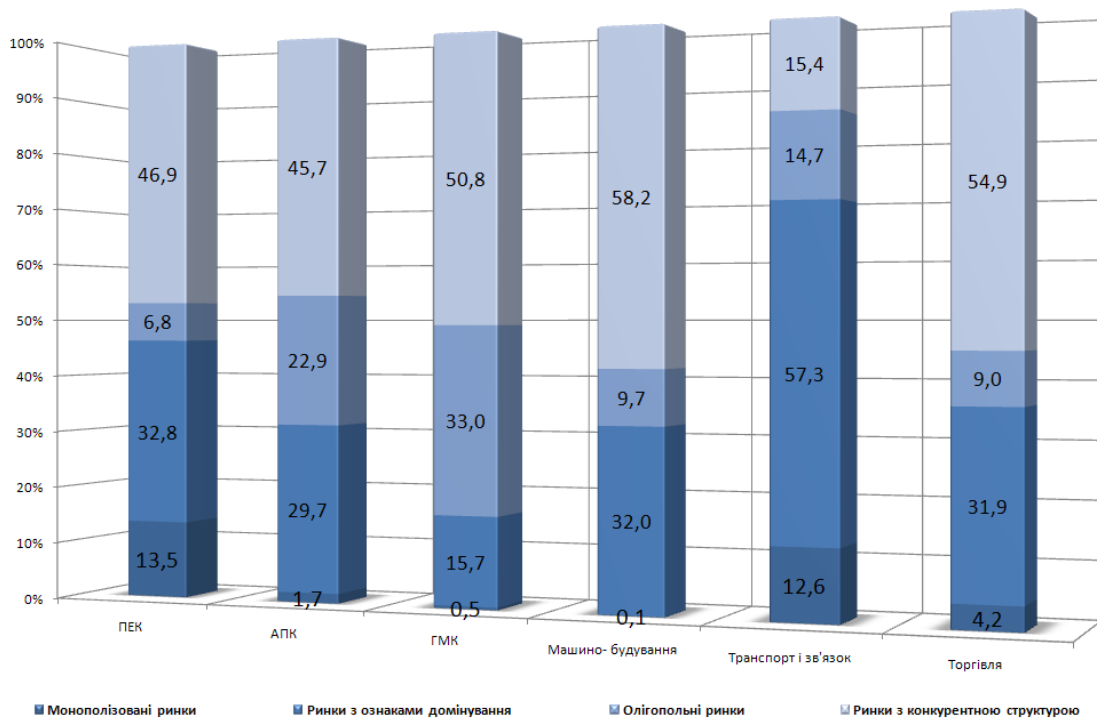
Ранжування найбільших підприємств	Частка найбільших підприємств в обсязі реалізованої продукції, %				
	2008	2009	2010	2011	2012
10	19,2	17,7	20,3	23,1	22,0
20	28,6	26,2	30,0	33,0	32,7
50	42,9	40,2	44,0	46,8	47,5
100	54,5	51,6	55,4	57,7	58,5
150	60,4	57,5	61,1	63,3	63,5
200	64,3	61,7	65,1	67,1	67,1

Сукупний рівень концентрації в агропромисловому комплексі є нижчим, ніж у промисловості (на 10 найбільших підприємств припадало 13,6 відсотка, на 100 найбільших – 35,7 відсотка, тобто в 1,6 разу менше, ніж у промисловості). Однак аналіз тенденцій його змін виявляє певне збільшення частки 10 та 20 найбільших підприємств за збереження або незначного зменшення сукупної частки 50, 100, 150 та 200 підприємств, що свідчить про певне посилення монополізації ринків АПК.

Динаміка сукупного рівня концентрації в агропромисловому комплексі України у 2010 – 2012 роках

Ранжування найбільших підприємств	Частка найбільших підприємств в обсязі реалізованої продукції, %	
	2010	2012
10	12,0	13,6
20	17,9	19,9
50	28,2	28,0
100	36,7	35,7
150	42,1	41,1
200	46,3	45,4
Всього	100,0	100,0

Проведений аналіз виявив суттєві відмінності передумов конкуренції у різних секторах національної економіки, що пов'язано з особливостями техніко-економічного функціонування галузей.

Рис. 2. Частки ринків з різними структурними передумовами конкуренції по секторах економіки у 2012 році, у відсотках

Відносно сприятлива для конкуренції структура галузевих ринків спостерігалася у машинобудуванні, у торгівлі та гірничо-металургійному комплексі. У цих галузях понад половина усієї продукції у вартісному виразі реалізовувалася за відсутності суттєвих структурних обмежень конкуренції. Частка товарів, що реалізовувалася за сприятливих для конкуренції структурних передумов, перевищувала частку товарів, що реалізовувалися за умов, які істотно обмежують або виключають конкуренцію, відповідно у 1,8, 1,5 та 3,1 разу.

Так, на ринках продукції машинобудування 58,2 відсотка товарів реалізовувалося за умов конкурентної ринкової структури, 9,7 відсотка – на ринках з олігопольною структурою, 32,1 відсотка – на ринках з ознаками домінування одного суб'єкта господарювання або монополізованих.

У сфері торгівлі 54,9 відсотка послуг реалізовувалися на ринках з конкурентною структурою, 9,0 відсотків – на олігопольних ринках, 31,9 відсотка – на ринках з домінуванням одного суб'єкта господарювання, і 4,2 відсотка – на ринках, на яких структурні передумови конкуренції були повністю відсутні.

У гірничо-металургійному комплексі на ринках, де структурні обмеження конкуренції були відсутні, реалізовувалося 50,8 відсотка продукції, на олігопольних ринках – 33,0 відсотки, на ринках з ознаками домінування та монополізованих ринках – 16,2 відсотка.

Помірно сприятлива для конкуренції структура галузевих ринків спостерігалася в агропромисловому та паливно-енергетичному комплексі. Хоча в цих сферах економічної діяльності частка товарів, робіт і послуг, що реалізовувалися за однозначно сприятливих для конкуренції структурних передумов, становила на початок 2013 року менше половини загального обсягу, вона перевищувала частку товарів, що реалізовувалися за умов, які істотно обмежують або виключають конкуренцію, відповідно у 1,45 та 1,01 разу.

На ринках агропродовольчого комплексу на початок 2013 року за умов відсутності структурних обмежень конкуренції реалізовувалося 45,7 відсотка продукції, на ринках з олігопольною структурою – 22,9 відсотка, на ринках з ознаками домінування одного суб'єкта господарювання та цілком монополізованих ринках – 31,4 відсотка.

На ринках паливно-енергетичного комплексу, на яких були відсутні структурні обмеження конкуренції, на початок 2013 року реалізовувалося 46,9 відсотка товарів, на ринках з олігопольною структурою – 6,8 відсотка, на ринках зі структурними ознаками домінування одного суб'єкта господарювання та цілком монополізованих ринках – 46,3 відсотка товарів.

Несприятлива для конкуренції структура галузевих товарних ринків спостерігалася у сфері телекомунікацій, у будівництві, на транспорті та у поштовому зв'язку. У цих сферах обсяг робіт і послуг, реалізованих за сприятливих для конкуренції структурних передумов, становив значно менше половини загального обсягу. У той же час, у будівництві, на транспорті та у зв'язку (без телекомунікацій) частка продукції, робіт і послуг, реалізованих за умов, які виключали або істотно обмежували конкуренцію, становила відповідно близько 60 та близько 70 відсотків. Вона перевищала частку товарів (робіт, послуг), реалізованих за безумовно конкурентних умов у сфері телекомунікацій – в 1,53 разу, у будівництві – в 1,57, на транспорті та у поштовому зв'язку – в 4,7 разу.

У секторі телекомунікацій на початок 2013 року на ринках, де структурні обмеження конкуренції були відсутні, реалізовувалося тільки 37,7 відсотка послуг (у вартісному виразі), на олігопольних ринках – 6,5. У той же час, на ринках з домінуванням однієї фірми реалізовувалося 57,7 відсотка телекомунікаційних послуг у вартісному виразі.

У сфері будівництва (включаючи будівництво споруд) на ринках, де структурні обмеження конкуренції були відсутні, реалізовувалося лише 25,0 відсотків продукції, робіт і послуг, у той же час, на ринках з олігопольною

структурою – 35,8 відсотка, на ринках з ознаками домінування одного суб'єкта господарювання та суцільно монополізованих – 39,2 відсотка.

На транспорті та у зв'язку (без телекомунікацій) на початок 2013 року частка послуг, що реалізовувалися за відсутності структурних обмежень конкуренції, становила тільки 15,4 відсотка, на ринках з олігопольною структурою – 14,7 відсотка. У той же час, на ринках з ознаками домінування одного суб'єкта господарювання та цілком монополізованих реалізовувалося 69,9 відсотка послуг транспорту і зв'язку (без телекомунікацій).

Можливості позитивних, з точки зору передумов розвитку конкуренції, змін у структурі товарних ринків за сучасних умов пов'язані насамперед із вступом на товарні ринки нових суб'єктів господарювання. Показником, що відображає інтенсивність такого вступу, є норма входження в ринок та норма виходу з ринку суб'єктів господарювання².

У 2013 році спостерігалось зменшення показника норми входження нових суб'єктів господарювання на товарні ринки України порівняно з попередніми роками: він становив 3,31, і був найнижчим, починаючи з 2009 року (у 2009 році – 4,58, у 2010 – 4,53, у 2011 – 4,6, у 2012 – 3,76). При цьому, спостерігаються істотні відмінності норми входження як у галузевому розрізі, що об'єктивно обумовлено технологічними та економічними чинниками, так і в регіональному. Так, найнижчі показники норми входження в 2013 році мали місце у Тернопільській (2,48), Миколаївській (2,5), Запорізькій областях (2,53), найвищі – у м. Києві (4,73), Київській (4,13) та Закарпатській (3,73) областях.

Показником, що характеризує інтенсивність конкуренції на товарних ринках, є норма виходу, яка розраховується як кількість економічних

---

² Показник розроблено на основі напрацювань Антимонопольного комітету України, органів захисту конкуренції інших країн. Норма входження (загальна, регіональна, галузева) розраховується як кількість економічних суб'єктів господарювання, що розпочали діяльність протягом звітного періоду, до кількості економічних агентів, що існували на початок звітного періоду.

суб'єктів господарювання, що припинили діяльність протягом звітного періоду, до кількості економічних агентів, що існували на початок звітного періоду. Крім того, від легкості виходу з ринку залежить його привабливість, що є чинником впливу на вступ нових учасників на відповідні ринки. Цей показник у 2013 році також виявився найнижчим за останні 5 років (у 2009 році – 2,15, у 2010 – 1,66, у 2011 – 2,37, у 2012 – 2,11, у 2013 – 1,53).

Отже, з точки зору тенденцій розвитку структурних передумов конкуренції на товарних ринках України 2013 рік був у цілому несприятливим.

3. Загальні підсумки діяльності Антимонопольного комітету України у 2013 році

3.1. Здійснення державного контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, запобігання, виявлення та припинення його порушень

У 2013 році до Антимонопольного комітету України надійшли **7 902** заяви та звернення з приводу порушень законодавства про захист економічної конкуренції, що на 23,6 відсотка більше, ніж у 2012 році.

Таблиця 3

Кількість заяв та звернень, отриманих Антимонопольним комітетом України, та проведених перевірок

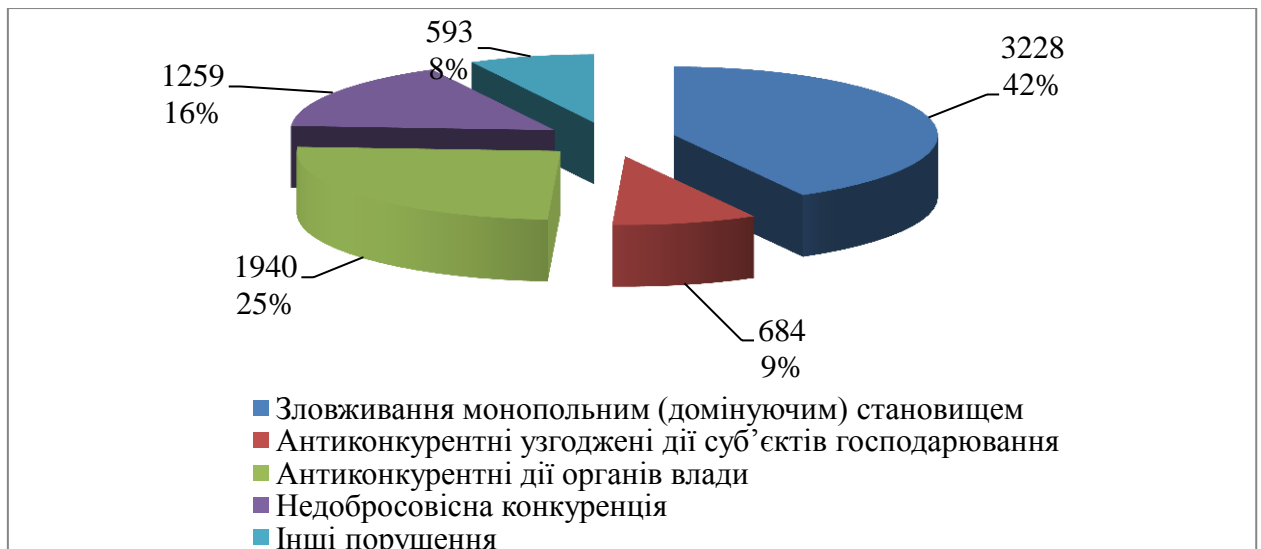
Одиниць \ Рік	2012	2013
Загальна кількість розглянутих заяв, скарг, інших звернень з приводу порушень законодавства про захист економічної конкуренції	6 391	7 902
Загальна кількість проведених перевірок	1 035	893

Протягом 2013 року органами Комітету проведено **893** виїзні перевірки дотримання вимог законодавства про захист економічної конкуренції, що

майже на 14 відсотків менше показника попереднього року (у 2012 році – **1035**). Скорочення кількості проведених перевірок було обумовлено міркуваннями зменшення адміністративного тиску на бізнес.

Із загальної кількості перевірок у **669** перевірялися суб'єкти господарювання та у **224** – державні органи. За результатами проведених перевірок розпочато розгляд **598** справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції та надано **364** рекомендації щодо припинення дій (бездіяльності), які містили ознаки таких правопорушень. У звітному році показник результативності перевірок зріс у порівнянні з 2012 роком на 14 відсотків.

За результатами вжитих Комітетом заходів всього припинено **7 704** порушення законодавства про захист економічної конкуренції, що майже на 32 відсотки більше, ніж у 2012 році. З них **3 228** порушень – у вигляді зловживань монопольним (домінуючим) становищем, **684** – антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання, **1 940** – антиконкурентних дій державних органів, **1 259** – недобросовісної конкуренції.

Рис. 3. Структура порушень законодавства про захист економічної конкуренції, припинених Комітетом у 2013 році

Із загальної кількості припинених порушень:

4 142 (53,8 відсотка) одиниці припинено шляхом прийняття рішень про застосування передбаченої законом відповідальності;

3 562 (46,2 відсотка) – шляхом надання рекомендацій органами Антимонопольного комітету.

Таблиця 4

Структура припинених Комітетом порушень законодавства про захист економічної конкуренції за галузями

Ринок	Кількість порушень у 2013 році, % від загальної кількості за видами				
	Антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання	Зловживання монопольним становищем	Антиконкурентні дії органів влади	Недобросовісна конкуренція	Всього разом з іншими
Адмінпослуги	0	0,73	40,93	0	10,77
ЖКГ	0,58	28,6	11,40	0	15,25
АПК	21,92	4,01	2,25	46,57	13,11
ПЕК	13,5	12,12	2,98	1,39	7,61
Охорона здоров'я, лікарські засоби та медичні засоби	3,19	8,18	0,89	13,07	6,63
Послуги землевпорядкування та послуги оренди нерухомого майна	1,16	2,99	2,3	0,41	2,08
Транспорт	2,47	5,47	2,2	4,41	4,0
Зв'язок та телекомунікації	0,29	0,45	0,05	0,9	0,4
Будівництво та будівельні матеріали	9,58	0,38	0,78	3,76	2,46
Обслуговування та ремонт автомобілів	0,73	3,18	0	1,31	1,68
Ритуальні послуги	0,44	5,54	10,04	0,25	5,13
Підключення об'єктів містобудування, в т.ч. об'єктів житлового будівництва, до інженерних мереж електро-, газо-, тепло-, водопостачання та водовідведення	0	4,8	0,16	0	2,05
Збір, вивезення, перероблення та захоронення побутових відходів	0,87	7,9	19,76	0,08	8,58
Супутні послуги при наданні адмінпослуг	0	0,06	0,1	0	0,08
Інші ринки	45,27	15,59	6,16	27,85	20,17
Всього	100	100	100	100	100

Найбільшу кількість порушень законодавства про захист економічної конкуренції було виявлено на ринках житлово-комунального господарства (15,25 відсотка всіх порушень), агропромислового комплексу (13,11 відсотка), адміністративних послуг (10,77 відсотка), збору, вивезення, перероблення та захоронення побутових відходів (8,58 відсотка), паливно-енергетичного комплексу (7,61 відсотка), охорони здоров'я (6,63 відсотка), ритуальних послуг (5,13 відсотка), транспорту (4,0 відсотки), будівництва та будівельних матеріалів (2,46 відсотка), підключення об'єктів містобудування, в тому числі об'єктів житлового будівництва, до інженерних мереж електро-, газо-, тепло-, водопостачання та водовідведення (2,05 відсотка) та інші.

Антимонопольний комітет України, забезпечуючи захист економічної конкуренції на ринках України, зосереджував свою увагу насамперед на тих ринках, які мають найбільший вплив на добробут громадян України.

У 2013 році пріоритетними для Антимонопольного комітету України були соціально важливі ринки реалізації лікарських засобів; підключення об'єктів містобудування, в тому числі об'єктів житлового будівництва, до інженерних мереж електро-, газо-, тепло-, водопостачання та водовідведення, та надання комунальних послуг; збору, вивезення, перероблення та захоронення побутових відходів; супутніх послуг при наданні адміністративних послуг; ритуальних послуг. Комітетом було проведено низку комплексних перевірок та здійснено поглиблені дослідження із вжиттям відповідних заходів з метою припинення виявлених ознак порушень законодавства про захист економічної конкуренції та їх запобігання.

Ринки послуг, пов'язаних із приєднанням до інженерних мереж, мають важливе значення не лише для забезпечення добробуту споживачів, а й для розвитку конкуренції на ринках України. Це впливає з того, що від можливостей доступу до цих послуг, рівня витрат на їх отримання безпосередньо залежать можливості вступу на товарні ринки нових суб'єктів господарювання.

На ринках послуг, пов'язаних з приєднанням до мереж електропостачання, органами Комітету у 2013 році було перевірено понад 75 відсотків суб'єктів господарювання, які мали ліцензії на передачу електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами. До перевірок було залучено фахівців Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері енергетики (НКРЕ), Державної інспекції з енергетичного нагляду за режимами споживання електричної і теплової енергії, Служби безпеки України (СБУ), Міністерства внутрішніх справ України (МВС України). За результатами перевірок електропередавальних організацій розпочато 12 справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, а також надано 9 обов'язкових для розгляду рекомендацій. В цілому протягом 2013 року за результатами розгляду 62 справ на електропередавальні організації накладено штрафи на загальну суму близько 3 млн грн. Близько 100 порушень на ринках послуг, пов'язаних з приєднанням до місцевих (локальних) електричних мереж, припинено внаслідок виконання рекомендацій органів Антимонопольного комітету України.

На ринках послуг, пов'язаних з приєднанням до мереж газопостачання, Комітетом за участю фахівців НКРЕ, Державної служби гірничого нагляду та промислової безпеки України, СБУ, МВС України було перевірено понад 80 відсотків підприємств, що мали ліцензії на розподіл природного і нафтового газу. За результатами цих перевірок розпочато 20 справ за ознаками порушень законодавства про захист економічної конкуренції в діях газорозподільних підприємств, надано 19 рекомендацій щодо запобігання таким порушенням. В цілому протягом 2013 року за результатами розгляду 57 справ про порушення на газорозподільні підприємства накладено штрафи на загальну суму понад 1 млн грн. Ще близько 100 порушень припинено внаслідок виконання обов'язкових для розгляду рекомендацій органів Антимонопольного комітету України.

В межах дослідження зазначених ринків з ініціативи Комітету робочою групою у складі представників заінтересованих міністерств і відомств, газорозподільних підприємств та інших суб'єктів ринку розроблені зміни до Порядку доступу та приєднання до Єдиної газотранспортної системи України. Ці зміни усувають передумови до монополізації ринків проектних, вишукувальних та будівельно-монтажних робіт, пов'язаних з приєднанням до газових мереж.

В ході дослідження ринків послуг, пов'язаних з приєднанням до мереж теплопостачання, було опитано понад 500 забудовників, проведено перевірки 146 підприємств теплопостачання. За результатами розгляду справ, надання обов'язкових для розгляду рекомендацій припинено понад 20 порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

За результатами перевірок 173 водопостачальних підприємств розпочато розгляд 37 справ, у 13 з яких станом на кінець 2013 року прийнято рішення, надано 35 рекомендацій щодо запобігання порушенням, припинено понад 50 порушень законодавства про захист економічної конкуренції, на порушників накладено штрафи у розмірі 671 тис. грн.

Комітетом у 2013 році було продовжено дослідження сфери адміністративних та супутніх з ними послуг. Стан справ у ній не лише істотно впливає на інтереси споживачів-громадян, а й чинить значний вплив на конкуренцію на товарних ринках України, адже неправомірні, невиправдані витрати, пов'язані з отриманням таких послуг, створюють істотний бар'єр для вступу на ринки нових суб'єктів господарювання. У звітному році органи Комітету зосередилися на супутніх послугах, до яких належать всі види платних та безоплатних послуг, які передують отриманню власне адміністративної послуги. Комітетом було досліджено послуги, супутні щодо надання на місцевому рівні 99 адміністративних послуг. Зокрема, досліджувалися такі важливі для широких кіл населення супутні роботи та послуги, як роботи з технічної інвентаризації нерухомого майна,

інформаційно-консультаційні послуги, обов'язкові платні медичні огляди, видача довідок про нормативну-грошову оцінку земельних ділянок, послуги з видачі архівних довідок. Поряд з цим, Комітет дослідив важливі для ведення бізнесу ринки послуг лікарень та лабораторій ветеринарної медицини, робіт із виготовлення проектної документації при погодженні та видачі будівельного паспорта, послуг, пов'язаних з наданням в користування місць для розміщення зовнішньої реклами.

В межах проведеної роботи припинено 217 порушень законодавства про захист економічної конкуренції, на порушників накладено штрафи у загальному розмірі 1,3 млн грн. Крім того, внесено 184 рекомендації щодо запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у сфері супутніх послуг.

Масштабне дослідження стану конкуренції на ринках лікарських засобів, проведене у 2013 році, продовжило роботу Комітету на цих ринках, розпочату у 2011 – 2012 роках. В минулому році це дослідження здійснювалося за декількома основними напрямками.

Першим з них було вивчення стану дотримання законодавства про захист економічної конкуренції аптечними закладами, розташованими на території медичних установ. Другим напрямом стало дослідження діяльності роздрібних торговців ліками при реалізації жарознижувальних лікарських засобів у період сезонних захворювань. За третім напрямом було здійснено дослідження діяльності суб'єктів господарювання на загальнодержавних ринках деяких ключових груп лікарських засобів, зокрема, діабетичної, онкологічної, протівірусної, протитуберкульозної групи та засобів для лікування серцево-судинних захворювань. Окремим напрямом було виокремлено дослідження каналів збуту лікарських засобів іноземного виробництва.

Дослідження стану конкуренції на регіональних ринках роздрібною торгівлі лікарськими засобами, учасниками яких є аптечні заклади, що

розміщені на територіях/у приміщеннях медичних закладів, проводилось у територіальних (географічних) межах 247 лікувальних закладів, зокрема: 30 онкологічних диспансерів, 13 кардіологічних диспансерів, 28 протитуберкульозних диспансерів, 13 інфекційних лікарень, 9 лікарень швидкої допомоги, 154 інших лікувальних закладів.

За результатами дослідження встановлено, що з 247 досліджуваних регіональних ринків на переважній більшості (на 186 ринках, що становить 75 відсотків ринків, що досліджувались) існують суб'єкти господарювання, становище яких має структурні ознаки монопольного (домінуючого).

За результатами зазначеного дослідження стану конкуренції органами Комітету вжито таких заходів:

з метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції територіальними відділеннями Комітету внесено 300 рекомендацій учасникам ринку роздрібної торгівлі лікарськими засобами, що мають структурні ознаки індивідуальної чи колективної монополії;

з метою припинення дій, які містять ознаки порушення законодавства про захист економічної конкуренції, органами Комітету розпочато 52 справи за ознаками таких порушень.

В межах проведеного дослідження каналів збуту лікарських засобів іноземного виробництва Комітетом встановлено існування схем необґрунтованого збільшення цін на лікарські засоби внаслідок існування обмежень в договорах між іноземними виробниками лікарських засобів, ексклюзивними імпортерами та вітчизняними дистриб'юторами. Внаслідок застосування таких схем, за оцінкою Комітету, ціни, за якими лікарські засоби закордонного виробництва реалізуються імпортерами та дистриб'юторами, в деяких випадках удвічі перевищують реальну ціну товару, за яким він фактично постачається посереднику. Встановлення

завідомо завищених цін на лікарські засоби призводить до необґрунтованого підвищення цін на лікарські засоби для кінцевих українських споживачів.

Особливої уваги потребує політика бонусів та знижок для великооптових компаній у разі придбання ними продукції для її подальшої реалізації через тендерні процедури. У такому випадку додатково до зазначених вище бонусів застосовується бонус у розмірі від 15 до 25 відсотків вартості реалізованої на тендерних торгах продукції.

Зазначене свідчить про те, що практично під час реалізації значної кількості лікарських засобів іноземного виробництва, дистриб'ютори в Україні мають безпосередню зацікавленість у придбанні якомога дорожчих лікарських засобів. При цьому, торгівельна надбавка відіграє менш істотну роль у формуванні їх доходів, ніж дохід, що отримується за допомогою існування зворотного потоку грошових коштів у відсотковому співвідношенні до придбаного товару. Фактично, іноземні компанії нав'язують вітчизняним дистриб'юторам умови, за яких вони вимушені діяти для обмеженого кола споживачів, реалізовувати продукцію для споживачів за завищеними цінами.

З зв'язку з цим, органами Комітету було розпочато розгляд 4 справ про антиконкурентні узгоджені дії, що стосуються постачання лікарських засобів.

Крім того, Комітетом були надані рекомендації про припинення дій, які містять ознаки правопорушень, двом закордонним виробникам ліків та їх дистриб'юторам. Компанією «Берлін-Хемі АГ» та її дистриб'юторами рекомендації не були виконані, у зв'язку з чим Комітет також здійснює розгляд справи про порушення. Рекомендації, надані Комітетом іншому суб'єкту господарювання, знаходяться на виконанні.

За результатами дослідження місцевих ринків ритуальних послуг органами Комітету було розглянуто 261 справу про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, здійснюється

провадження ще у 25 справах. Крім того, надано 125 рекомендацій, спрямованих на запобігання вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції. В цілому вжито передбачених законом заходів реагування щодо майже 450 порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Серед виявлених порушень переважну більшість становили порушення з боку місцевих органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування (57 відсотків). Вони полягали насамперед у бездіяльності органів місцевого самоврядування щодо створення ритуальних служб. Із 158 адміністративно-територіальних одиниць, що досліджувались, у 147 (або у 93 відсотках) комунальні підприємства одночасно надавали ритуальні послуги, здійснювали діяльність з обслуговування кладовищ та були наділені повноваженнями щодо укладання договорів про надання ритуальних послуг із суб'єктами господарювання, що виявили бажання працювати на ринку ритуальних послуг. Такі підприємства у будь-який спосіб прагнуть не допустити на ринок конкурентів і відмовити в укладенні договорів на надання ритуальних послуг з іншими суб'єктами господарювання. У ряді випадків виявлено недотримання порядку встановлення тарифів на ритуальні послуги виконавчими органами місцевого самоврядування, що створювало умови для ущемлення інтересів споживачів. Майже повсюдною практикою є формальне затвердження органами місцевого самоврядування тарифів на ритуальні послуги, запропонованих комунальними підприємствами, які виявляються економічно необґрунтованими. Зокрема, у тарифи закладено завищені норми часу на виконання робіт, завищені розміри адміністративних, загальновиробничих витрат, завищений рівень рентабельності. Виявлено та визнано правопорушеннями факти встановлення не передбаченої законодавством плати за виділення місць поховання та бронювання місць поховання (причому плата для зареєстрованих та незареєстрованих у певній місцевості мешканців є різною).

Іншими суттєвими проблемами, які виявлені органами Комітету на сьогодні на регіональних ринках ритуальних послуг, є такі:

переважна частина учасників ринку ритуальних послуг працює неофіційно;

підґрунтям для зловживань стає дефіцит місць для поховання;

відсутня систематизована офіційна інформація, легкодоступна споживачам, про умови отримання ритуальних послуг, надавачів цих послуг, меж їх діяльності, тарифів тощо;

суттєвим бар'єром для вступу на ринок ритуальних послуг потенційних конкурентів є право ритуальної служби на укладання договорів про надання ритуальних послуг з іншими учасниками ринку, як наслідок значна кількість порушень виявлена при укладанні таких договорів;

ритуальні служби поєднують функції органу адміністративно-господарського управління та здійснюють діяльність на ринках ритуальних послуг.

Загалом, за результатами розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції на ринках ритуальних послуг накладено штрафи у розмірі 853,1 тис. грн.

Поряд із заходами реагування на виявлені порушення законодавства про захист економічної конкуренції Комітетом розроблено та внесено до зацікавлених державних органів ряд пропозицій, спрямованих на створення прозорих умов функціонування ринків ритуальних послуг, зменшення бар'єрів входження на них, посилення захисту прав споживачів.

Пропозиції Комітету, зокрема, передбачають:

розмежування діяльності з надання ритуальних послуг та діяльності з обслуговування кладовищ, а також передачу повноважень стосовно укладання договорів про надання ритуальних послуг із суб'єктами господарювання усіх форм власності від ритуальних служб до органів місцевого самоврядування;

чітке нормативне врегулювання порядку укладання договорів між ритуальними службами та суб'єктами господарювання, що виявили бажання працювати на ринку ритуальних послуг;

розроблення механізму резервування (бронювання) місць на кладовищі (могил);

встановлення єдиних чітких і прозорих вимог до так званих постмортальних послуг;

забезпечення населення інформацією про суб'єктів господарювання, що надають ритуальні послуги та виготовляють предмети ритуальної належності.

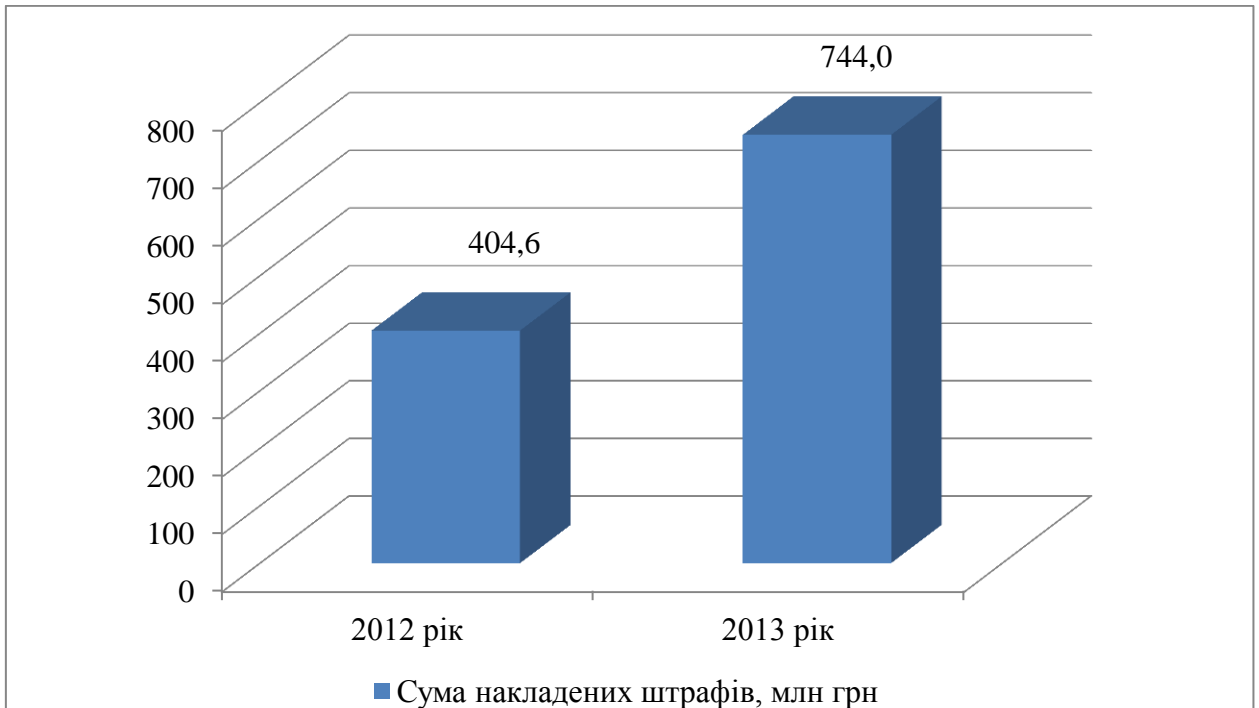
Під час проведення досліджень на ринках послуг поводження з побутовими відходами, зокрема збору, вивезення, перероблення та захоронення твердих побутових відходів (надалі – ТПВ), було перевірено 658 органів місцевого самоврядування та 802 суб'єкти господарювання. В межах проведеного дослідження розглянуто 172 справи про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, надано 339 рекомендацій щодо припинення дій, які містили ознаки таких порушень, а також щодо запобігання ним. Триває розгляд 108 справ. Близько 80 відсотків розглянутих справ та 90 відсотків наданих рекомендацій стосувалися органів місцевого самоврядування.

За результатами розглянутих справ на суб'єктів господарювання, які діяли на ринках послуг поводження з ТПВ, накладено штрафи на суму понад 500 тис. грн.

З метою сприяння розвитку добросовісної конкуренції у сфері поводження з ТПВ, запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, на підставі проведеного дослідження, аналізу виявлених проблем керівництву держави, зацікавленим міністерствам Комітетом внесено пропозиції, зокрема, щодо вдосконалення засад державного регулювання у цій сфері (зокрема, про усунення дублювання

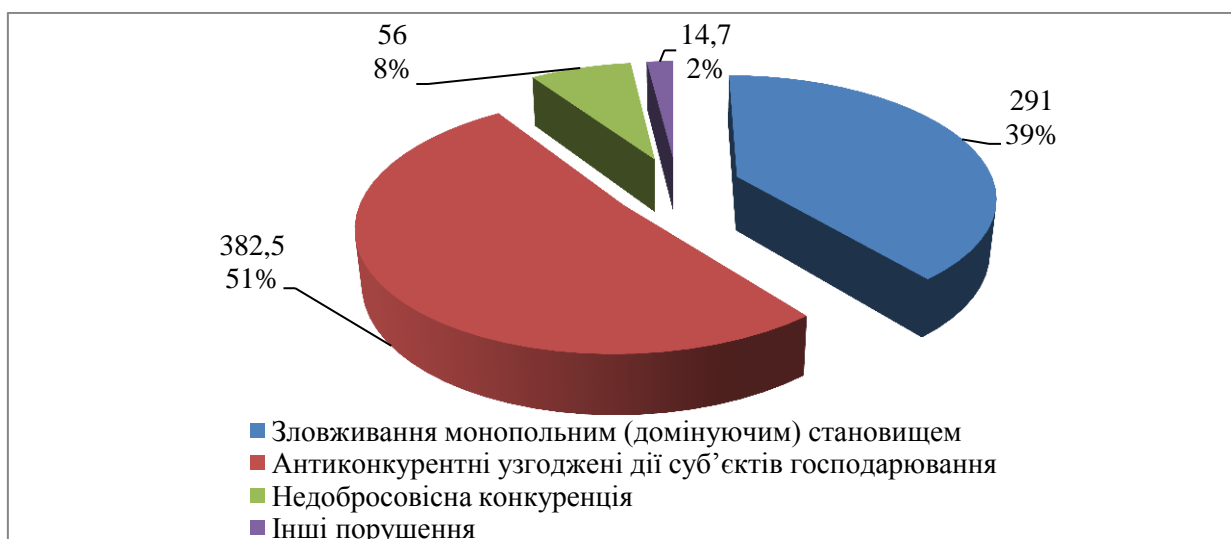
функцій органів влади та органів місцевого самоврядування, нормативне врегулювання порядку формування та встановлення тарифів).

Протягом 2013 року на порушників законодавства про захист економічної конкуренції було накладено штрафи у загальному розмірі майже 744 млн грн, що більше ніж у 1,8 разу перевищує відповідний показник 2012 року.

Рис. 4. Штрафи, накладені органами Комітету на порушників у 2012 – 2013 роках, млн грн

Із загального розміру штрафних санкцій, застосованих у 2013 році, майже **382,5** млн грн накладено за порушення у вигляді антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання, понад **291** млн грн – за порушення у вигляді зловживань монопольним (домінуючим) становищем, майже **56** млн грн – за порушення у вигляді недобросовісної конкуренції та майже **14,7** млн грн – за порушення інших видів.

Рис. 5. Структура штрафних санкцій, накладених органами Комітету на порушників у 2013 році

Найбільші штрафні санкції були накладені:

– у розмірі 210 млн грн у справі про антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, що стосуються спотворення результатів торгів на закупівлю продуктів нафтоперероблення рідких, – на ТОВ «КЛЮ-Карта» та ПП «Авторух»;

– у загальному розмірі 150 млн 500 тис грн у справах про зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуги з надання пасажиром у користування комплектів постільної білизни у вагонах поїздів – на державне підприємство «Південна залізниця», державне підприємство «Одеська залізниця», державне підприємство «Донецька залізниця» та державне підприємство «Придніпровська залізниця», державне територіально-галузеве об'єднання «Львівська залізниця»;

– у розмірі 77 млн грн у справі про антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, що стосуються спотворення результатів торгів на закупівлю автомобілів вантажних, – на ТОВ «Паритет Моторс» і ТОВ «Хюндай Мотор Україна»;

– у розмірі 38 млн грн у справі про антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, що стосуються спотворення результатів торгів із

закупівлі продуктів нафтоперероблення рідких, – на ТОВ «Карт Ойл ЛТД» і ТОВ «Промислові мастила»;

– у розмірі 20 млн 700 тис грн у справі про антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, що стосуються спотворення результатів торгів на закупівлю продуктів нафтоперероблення рідких, – на ТОВ «Білорус Ойл» і ТОВ «Мобільний термінал»;

– у загальному розмірі 16,5 млн грн у справах про антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, що стосуються спотворення результатів торгів на закупівлю будівельних робіт, – на ПАТ «Чорномортехфлот» і ТОВ «СПТР»;

– у розмірі 2,2 млн грн у справі про зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку спеціалізованих послуг порту, – на ПАТ «Київський річковий порт»;

– у розмірі 1 млн 5 тис грн у справі про антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання, що стосуються спотворення результатів торгів на закупівлю робіт з капітального ремонту доріг, – на ДП «Сумський облавтодор» ВАТ «Державна акціонерна компанія «Автомобільні дороги України» та ТОВ «Дорбудсервіс»;

– у розмірі 1,0 млн грн у справі про зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з приймання твердих побутових відходів для захоронення, – на ТОВ «Союз»;

– у розмірі 1,0 млн грн у справі про поширення інформації, що вводить в оману, – на ПП «Грандфінресурс».

Порушниками законодавства про захист економічної конкуренції сплачено до державного бюджету близько **47,4** млн грн штрафів та пені.

З метою забезпечення своєчасної сплати штрафів, накладених на порушників законодавства про захист економічної конкуренції, та з інших передбачених законодавством питань, органи Комітету протягом 2013 року у

554 випадках зверталися до суду з позовами відповідно до статті 25 Закону України «Про Антимонопольний комітет України». Судами протягом року задоволено **461** позов органів Антимонопольного комітету України (83,2 відсотка поданих), остаточно відмовлено у задоволенні лише щодо **16** (2,9 відсотка) таких позовів. Частка задоволених позовів порівняно з 2012 роком зросла на **9** відсотків.

Протягом звітнього року в судах оскаржено **335** рішень Антимонопольного комітету України у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, що становить близько **9,4** відсотка прийнятих протягом року рішень. Визнано недійсними повністю або частково **47** рішень, що становить всього **1,3** відсотка від загальної кількості рішень органів Комітету про визнання вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Розмір попереджених унаслідок вжиття Комітетом заходів із припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції неправомірних втрат і витрат юридичних і фізичних осіб у 2013 році становив близько 3,1 мільярда гривень, що майже у 2,4 разу більше, ніж у 2012 році (1,3 млрд грн).

Крім того, обсяг ринків, на яких завдяки заходам Комітету поновлено умови добросовісної конкуренції, становив у 2013 році близько 3,5 млрд грн.

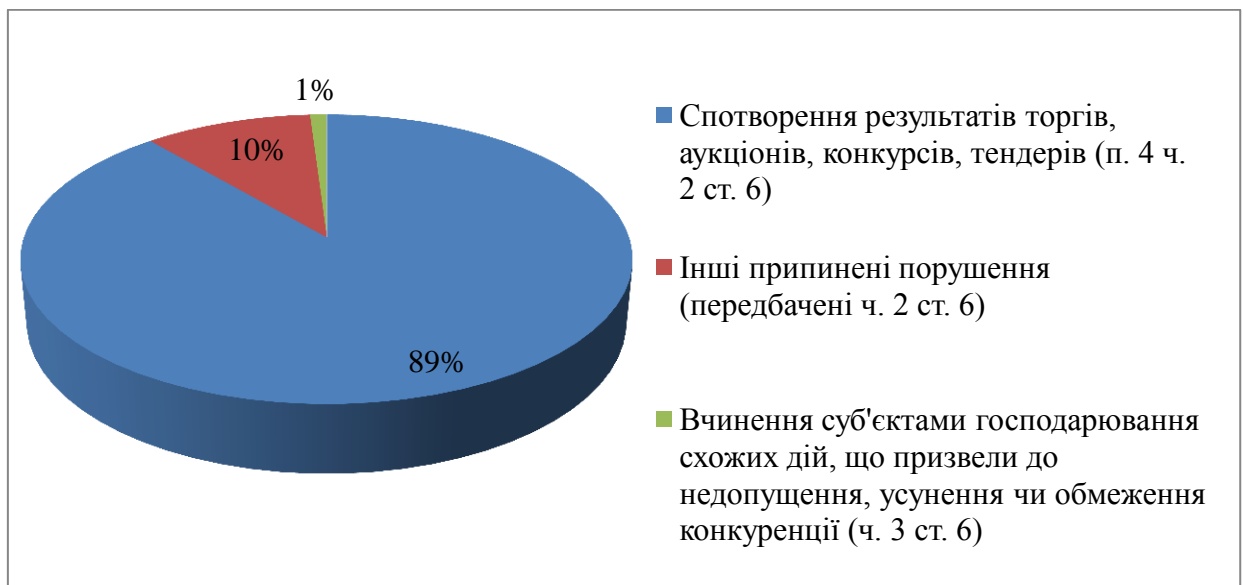
3.2. Антиконтурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання

Загальна кількість припинених у 2013 році органами Антимонопольного комітету України порушень у вигляді антиконтурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання становила **684** одиниці. З них **575** порушень було припинено в межах розгляду справ, ще **109** дій, що містили ознаки відповідних порушень, було припинено за результатами виконання рекомендацій.

У 2013 році органами Комітету за порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання були накладені штрафи на суму **382,5** млн грн.

Найбільша кількість порушень у вигляді антиконкурентних узгоджених дій виявлена та припинена на регіональних ринках Дніпропетровської (82 одиниці), Одеської (81 одиниця), Закарпатської (52 одиниці), Львівської (43 одиниці), Херсонської (27 одиниць), Полтавської (20 одиниць), Харківської (20 одиниць), Волинської (17 одиниць) областей.

Серед антиконкурентних узгоджених дій найбільшу частину становили порушення у вигляді дій, які стосувалися спотворення результатів торгів, аукціонів, конкурсів, тендерів. Частка цих порушень від загальної кількості антиконкурентних узгоджених дій становить 88,7 відсотка.

Рис. 6. Структура порушень у вигляді антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання у 2013 році

До прикладу, Тимчасовою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України накладено штраф на загальну суму 210 млн грн на ТОВ «КЛЮ-Карта» та ПП «Авторух» за порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді

антиконкурентних узгоджених дій, що призвели до спотворення результатів торгів.

За результатами розслідування, проведеного Київським міським територіальним відділенням Антимонопольного комітету України, було встановлено, що зазначені підприємства узгодили поведінку під час участі у процедурі закупівлі продуктів нафтоперероблення рідких комунальним підприємством з утримання зелених насаджень Дніпровського району м. Києва у 2010 та 2012 роках.

Тимчасова адміністративна колегія, розглянувши матеріали справ, встановила, що ТОВ «КЛЮ-Карта» та ПП «Авторух», не вперше беручи разом участь у конкурсних торгах на закупівлю продуктів нафтоперероблення рідких, у процесі підготовки та участі у процедурі закупівлі діяли не самостійно, не змагалися між собою, а узгоджували свої дії. Внаслідок таких узгоджених дій відповідачів була усунута конкуренція між ними, а право на укладення договору отримувало ТОВ «КЛЮ-Карта».

Такі дії ТОВ «КЛЮ-Карта» та ПП «Авторух» були визнані порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді вчинення антиконкурентних узгоджених дій, які стосуються спотворення результатів торгів.

Тимчасовою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України накладено штраф на загальну суму 77 млн грн на ТОВ «Хюндай Мотор Україна» та ТОВ «Паритет Моторс» за порушення законодавства про захист економічної конкуренції, що стосується спотворення результатів торгів.

За результатами проведеного Київським обласним територіальним відділенням Комітету розслідування було встановлено, що Товариства узгодили поведінку під час участі у торгах із закупівлі УДППЗ «Укрпошта» продукції автомобілебудування (автомобілів вантажних).

Тимчасова адміністративна колегія, розглянувши матеріали справи, встановила, що Відповідачі у процесі підготовки та участі у процедурі закупівлі діяли не самостійно, не змагалися між собою, а узгоджували свої дії. Внаслідок таких дій була усунута конкуренція між цими Товариствами, а право на укладення договору отримало ТОВ «Хюндай Мотор Україна».

Такі дії були визнані порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді вчинення антиконкурентних узгоджених дій, які стосуються спотворення результатів торгів (тендерів).

Тимчасовою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України накладено штраф на ТОВ «Мобільний термінал» та ТОВ «Білорус Ойл» на загальну суму 20,7 млн грн за порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

За результатами проведеного Київським міським територіальним відділенням Комітету розслідування було встановлено, що зазначені підприємства у 2012 році узгодили поведінку під час участі у процедурі закупівлі відділом освіти Кагарлицької районної державної адміністрації (Київська область) продуктів нафтоперероблення рідких.

Тимчасова адміністративна колегія, розглянувши матеріали справи, встановила, що Відповідачі у процесі підготовки та участі у процедурі закупівлі діяли не самостійно, не змагалися між собою, а узгоджували свої дії. Внаслідок таких дій була усунута конкуренція між підприємствами, а право на укладення договору отримало ТОВ «Білорус Ойл».

Такі дії ТОВ «Білорус Ойл» та ТОВ «Мобільний термінал» були визнані порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді вчинення антиконкурентних узгоджених дій, які стосуються спотворення результатів торгів.

Як встановила адміністративна колегія Харківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України, ТОВ

«Українська ветеринарна компанія» та ТОВ «Українські ветеринарні технології» погодили свої тендерні пропозиції під час участі в процедурі закупівлі препаратів лікарських (58 найменувань), проведеній Державним підприємством «Дослідне господарство «Кутузівка» Національної академії аграрних наук України».

За порушення законодавства про захист економічної конкуренції на ТОВ «Українська ветеринарна компанія» та ТОВ «Українські ветеринарні технології» накладено штраф на загальну суму у розмірі 68 тис. грн. Порушення припинено.

Поряд із порушеннями у вигляді антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання, що стосувалися спотворення результатів конкурсних процедур закупівель, близько 10,2 відсотка порушень законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій суб'єктів господарювання було припинено у 2013 році на підставі частини третьої статті 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Адміністративною колегією Донецького обласного територіального відділення накладено штраф на загальну суму 150 тис. грн на ТОВ «Альтаір» в особі філії «Альтаір Плюс», ФОП Миронцева О.В. та ТОВ «Краснет» за порушення законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій шляхом вчинення суб'єктами господарювання схожих дій на ринку товару, які призвели до обмеження конкуренції.

За результатами розслідування було встановлено, що зазначені суб'єкти господарювання, діючи синхронно при зміні тарифних планів на послугу доступу до мережі Інтернет, встановили їх у розмірі, що майже вдвічі перевищив розмір попередніх тарифних планів (з червня 2012 року

становив 35 грн) за умови, що аналіз ситуації на відповідному ринку спростовує наявність об'єктивних причин для вчинення таких дій.

Такі дії ТОВ «Альтаір» в особі філії «Альтаір Плюс», ФОП Миронцева О.В. та ТОВ «Краснет» були визнані порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних узгоджених дій шляхом вчинення суб'єктами господарювання схожих дій на ринку товару, які призвели до обмеження конкуренції.

Волинським територіальним відділенням Комітету було здійснено дослідження ринку надання послуг із зберігання зерна сертифікованими складами для визначення стану конкуренції на ринку. Відділенням було встановлено, що поведінка суб'єктів господарювання в частині ціноутворення на послуги зберігання, базується на схожих діях з іншими учасниками ринку, при цьому підвищення цін на послуги обумовлюється суб'єктивними чинниками, які не мають економічного обґрунтування, і створює умови для обмеження цінової конкуренції між учасниками ринку.

Учасникам ринку надано рекомендації щодо вжиття заходів для усунення порушення.

Решта прийнятих у 2013 році органами Комітету рішень про застосування відповідальності за антиконкурентні узгоджені дії суб'єктів господарювання стосувалася узгоджених дій щодо встановлення цін та інших умов реалізації товарів та розподілу ринків.

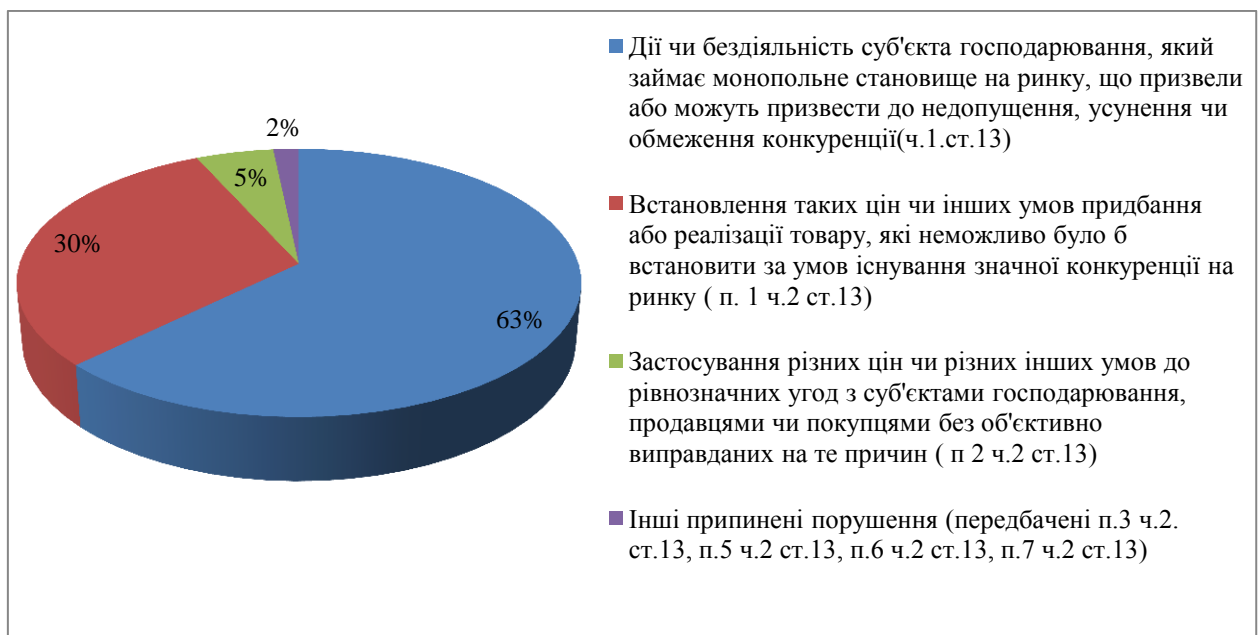
3.3. Зловживання монопольним (домінуючим) становищем

Найбільш поширеною категорією порушень законодавства про захист економічної конкуренції, що виявлялися та припинялися органами Антимонопольного комітету України у звітному році, залишалися зловживання монопольним (домінуючим) становищем. Протягом звітного року було розглянуто з притягненням порушників до відповідальності **1184** справи про зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що майже на 8,6 відсотка більше, ніж у попередньому періоді. За результатами розгляду справ припинено **1408** порушень, що на 3,4 відсотка перевищує показники минулого року.

Відповідно до рекомендацій Комітету припинено ще **1820** випадків дій (бездіяльності), що містили ознаки порушень цього виду, у тому числі **123** були надані за результатами розгляду справ (у 2012 році 1182 та 122 відповідно).

На суб'єктів господарювання, які зловживали монопольним (домінуючим) становищем, органами Антимонопольного комітету України протягом 2013 року накладені штрафи в загальному розмірі **291** млн грн.

У структурі порушень у вигляді зловживань монопольним (домінуючим) становищем, припинених органами Комітету найбільш поширеними видами протягом звітного періоду були дії чи бездіяльність монопольних утворень, що призвели або могли призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, або ущемлення інтересів інших суб'єктів господарювання чи споживачів, і були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку, а також зловживання цінового характеру (відповідно 62,8 та 30,5 відсотка від загальної кількості припинених порушень цього виду).

Рис. 7. Структура порушень у вигляді зловживань монопольним (домінуючим) становищем у 2013 році

Значну кількість порушень законодавства у вигляді зловживань монопольним (домінуючим) становищем було виявлено під час проведення досліджень і перевірок на товарних ринках, визначених у 2013 році пріоритетними.

Основними видами дій електропередавальних та електропостачальних організацій, які органи Комітету кваліфікували як зловживання монопольним становищем, були такі:

безпідставне припинення постачання електроенергії;

безпідставна відмова від забезпечення іншим суб'єктам господарювання технічної можливості передачі електричної енергії субспоживачам;

необґрунтоване встановлення в технічних умовах на приєднання вимог, що ущемлювали інтереси споживачів (до прикладу, щодо встановлення лічильників виробництва певних підприємств виключно у визначених підприємствах, попередньої стовідсоткової оплати);

встановлення в договорах про постачання електричної енергії умов реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

Антимонопольним комітетом України накладено штраф на публічне акціонерне товариство «Енергопостачальна компанія Одесаобленерго» (надалі – Товариство) за зловживання монопольним (домінуючим) становищем на 300 тис. грн.

Як встановив Комітет, Товариство займало монопольне становище на ринку послуг з видачі технічних умов для приєднання (збільшення приєднаної потужності) електроустановок замовників до електричних мереж Товариства. Дозвільні документи на виконання проектних та будівельно-монтажних робіт, пов'язаних з реалізацією технічних умов на приєднання до електричних мереж, мають понад 250 суб'єктів господарювання, що діють в Одеській області. Відтак зазначені послуги могли б надаватися на конкурентних засадах. Проте Товариство включало до технічних умов вимогу стосовно набрання ними чинності тільки за умов укладення договору про реалізацію технічних умов з Товариством. Такі дії Товариства визнані зловживанням монопольним становищем, що призвело до обмеження конкуренції на ринках проектних та будівельно-монтажних робіт, пов'язаних з реалізацією технічних умов, та ущемлення інтересів споживачів, які були б неможливими за умов існування значної конкуренції на ринку. Комітет зобов'язав Товариство усунути порушення у двомісячний строк з дня отримання рішення.

Найбільш типовими зловживаннями монопольним (домінуючим) становищем з боку газопостачальних підприємств у сфері послуг з приєднання до мереж, виявленими Комітетом, були:

перевищення строків видачі технічних умов на 5 – 60 днів;

встановлення завищеної ціни на роботи з виготовлення технічних умов;

обмеження терміну дії технічних умов, хоча згідно із законодавством технічні умови є чинними до завершення будівництва об'єкта;

необґрунтоване припинення газопостачання споживачам, що спонукало їх звертатися за відновленням надання послуги та нести додаткові витрати;

стягнення зі споживачів у необґрунтованому розмірі плати за роботи з відновлення газопостачання;

встановлення в технічних умовах необґрунтованих вимог, що ущемлювали права споживачів.

До прикладу, рішенням Антимонопольного комітету України дії ПАТ «Черкасигаз» (м. Черкаси) щодо неправомірного припинення транспортування природного газу промисловим споживачам, постачання газу на об'єкти яких здійснювали постачальники за нерегульованим тарифом, визнані зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку, що призвело до ущемлення інтересів споживачів та могло призвести до обмеження конкуренції на ринку постачання природного газу. За вчинене порушення на ПАТ «Черкасигаз» накладено штраф.

Рішенням адміністративної колегії Вінницького обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України дії ПАТ «Вінницягаз» (м. Вінниця) щодо порушення строків видачі технічних умов, встановлених нормативно-правовими актами, та встановлення завищеної економічно необґрунтованої ціни на роботи з виготовлення технічних умов визнані зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з видачі технічних умов на газопостачання (реконструкцію систем газопостачання) об'єктів замовників у Вінницькій області у межах території, на якій розташовані газорозподільні мережі ПАТ «Вінницягаз». За вчинене порушення на ПАТ «Вінницягаз» накладено штраф.

На ринках послуг, пов'язаних із приєднанням до мереж теплопостачання, типовими випадками зловживань монопольним (домінуючим) становищем були:

встановлення економічно необґрунтованої вартості послуг з видачі технічних умов. Це відбувалося, зокрема, за рахунок високого рівня рентабельності (в середньому 50 відсотків), включення транспортних витрат, які фактично не мали місця, завищення норм часу на підготовку технічних умов;

неправомірне обмеження терміну дії технічних умов;

включення до технічних умов неправомірних вимог, які ущемлювали інтереси споживачів, інших суб'єктів господарювання (до прикладу, щодо заміни замовниками насосного обладнання на котельнях та центральних теплових пунктах, належних теплопостачальному підприємству, утеплення місць загального користування багатоквартирних будинків).

Найбільш типовими порушеннями, виявленими та припиненими органами Комітету на ринках послуг з приєднання до мереж водопостачання, були, як і на ринках приєднання до мереж теплопостачання, встановлення економічно необґрунтованої вартості послуг з видачі технічних умов, обмеження терміну дії технічних умов, включення до технічних умов неправомірних вимог, які ущемлювали інтереси споживачів, а також затягування терміну видачі технічних умов.

До прикладу, КП «Тернопільводоканал» та «Івано-Франківськводокотехпром» неправомірно вимагали в технічних умовах встановлювати лише певні типи лічильників води, аналогічні лічильникам виробництва компанії «Сенсус» із Словенії, які коштували в середньому у 10 разів більше, ніж інші лічильники, дозволені для використання в Україні.

Аналогічні дії виявлено з боку Кримського республіканського підприємства «Вода Криму». Харцизьке комунальне підприємство «Міськводоканал» вносило до технічних умов зобов'язання укладати договір

на виконання робіт із врізки у водопровідну, каналізаційну трубу лише з цим підприємством, хоча такі роботи має право здійснювати будь-яка інша організація, що має відповідні дозволи.

Типовими зловживаннями монопольним (домінуючим) становищем, виявленими у сфері надання супутніх послуг, при наданні адміністративних послуг були, зокрема:

- встановлення та застосування завищених цін (тарифів);
- застосування різної вартості за надання однакових послуг чи виконання однакових робіт;
- порушення строків виконання робіт (надання послуг);
- стягнення плати за послуги, які мають надаватися безоплатно;
- стягнення плати за непотрібні та не передбачені законодавством платні супутні послуги, які передують адміністративним.

За наслідками дослідження загальнодержавних ринків оптової реалізації лікарських засобів Комітетом розпочато розгляд справ за ознаками цінових зловживань монопольним становищем на ринках окремих наркотичних лікарських засобів, парацетамолу у певних формах, нафтизину, певного виду імуноглобуліну, препарату «Фенілін - Здоров'я» та стрептоміцину.

Тимчасовою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України розглянута справа про порушення законодавства про захист економічної конкуренції споживчим кооперативом «ФНТК «АТЕК».

Дії СК «ФНТК «АТЕК» щодо збільшення розмірів торговельних надбавок у 2012 році на лікарські засоби, що фактично призвели до завищення їх роздрібних цін в аптеках СК «ФНТК «АТЕК», визнані порушенням, передбаченим пунктом 2 статті 50, пунктом 1 частини другої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку шляхом

встановлення таких цін реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

За вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції Тимчасовою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України на порушника накладено штраф у розмірі 100 тис. грн.

На ринках ритуальних послуг виявлено та припинено близько 180 випадків зловживань монопольним становищем. З них понад половина стосувалася застосування суб'єктами господарювання економічно необґрунтованих тарифів на ритуальні послуги. Поряд із цим, порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції визнано встановлення ритуальними службами (комунальними підприємствами) плати за в'їзд на кладовища для суб'єктів господарювання, що здійснюють встановлення надмогильних споруд, встановлення у договорах з іншими суб'єктами, які надають ритуальні послуги (до прикладу, із установами надмогильних споруд), плати за можливість здійснювати господарську діяльність у межах кладовища. Як зловживання монопольним становищем кваліфіковано вимагання спонсорської (благодійної) допомоги, встановлення плати за «в'їзд на кладовище» з громадян – споживачів послуг, якщо вони не користувалися автокатафалком комунального підприємства тощо.

На ринках вивезення та захоронення ТПВ органами Комітету розглянуто 39 справ про зловживання монопольним становищем суб'єктами господарювання.

Типовими прикладами дій суб'єктів господарювання, визнаних таким зловживанням, були:

подання економічно необґрунтованих розрахунків до органів місцевого самоврядування для затвердження тарифів на зазначені послуги з вивезення та захоронення ТПВ (завищення рівня рентабельності, завищення фактичних

обсягів вивезення ТПВ, включення додаткових витрат, які фактично не відносяться до надання цих послуг і не передбачені законодавством тощо);

застосування різних тарифів до однакових категорій споживачів;

невідповідність договорів на надання послуг, які укладаються суб'єктами господарювання зі споживачами, вимогам типового договору про надання послуг з вивезення ТПВ, що призводило до ущемлення інтересів споживачів.

Так, Антимонопольний комітет України визнав ТОВ «Союз» таким, що займає монопольне (домінуюче) становище на ринку послуг із захоронення твердих побутових відходів.

Порушення полягало у бездіяльності ТОВ «Союз» у вигляді ігнорування ним звернень ТОВ «ТВ-СЕРРУС», стосовно укладання між ними договорів на послуги, відповідно до яких має бути здійснено захоронення твердих побутових відходів на полігоні 1-ї «Дальницькі кар'єри». Внаслідок цього ТОВ «ТВ-СЕРРУС» було позбавлено можливості здійснювати діяльність з вивезення твердих побутових відходів з території м. Одеси.

За вчинене порушення на ТОВ «Союз» накладено штраф у розмірі 1,0 млн грн.

Низку зловживань монопольним (домінуючим) становищем цінового характеру було виявлено та припинено на ринках послуг залізничного транспорту.

До прикладу, Антимонопольний комітет України визнав дії державного підприємства «Південна залізниця», державного підприємства «Одеська залізниця», державного підприємства «Донецька залізниця» та державного підприємства «Придніпровська залізниця», державного територіально-галузевого об'єднання «Львівська залізниця» зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуги з надання пасажирам у користування комплектів постільної білизни у вагонах поїздів.

Порушення полягало у встановленні на економічно необґрунтованому рівні тарифів на послугу з надання пасажиром у користування комплектів постільної білизни у вагонах поїздів.

Комітет зобов'язав порушників припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Загальна сума штрафів за вчинені порушення становила 150 млн 500 тис. грн.

На ринку послуг річкового порту в м. Києві виявлено та припинено зловживання монопольним (домінуючим) становищем, що створювало перешкоди доступу на ринок для інших суб'єктів господарювання.

Публічне акціонерне товариство «Київський річковий порт» визнано таким, що займало монопольне (домінуюче) становище на ринку спеціалізованих послуг порту в межах причалів №№ 7 – 14 пасажирської причальної набережної, розташованої на вул. Набережно-Хрещатицькій у м. Києві.

Юридичні та фізичні особи, які, здійснюючи рух по Дніпру (споживачі), перевозять пасажирів річковим транспортом, не можуть відмовитися від спеціалізованих послуг порту, які забезпечать можливість річковому транспорту здійснювати підхід (відхід) до причалів. ПАТ «Київський річковий порт» передало в оренду ТОВ «Річкове пасажирське екскурсійне агентство» (100-відсотковим власником якого є порт) понтони. Ці понтони були пришвартовані до причалів пасажирської причальної набережної, розташованої на вул. Набережно-Хрещатицькій у м. Києві (надалі – набережна). Ця набережна є найпопулярнішим місцем, звідки мешканці і гості столиці мають можливість здійснювати оглядові екскурсії по Дніпру.

Отже, інші суб'єкти, крім ТОВ «Річкове пасажирське екскурсійне агентство», фізично не мали можливості здійснювати посадку і висадку пасажирів з набережної, оскільки встановлені понтони перешкоджали цьому.

Саме дії порту, що полягали у розташуванні понтонів біля вказаної набережної, та здачі їх в оренду товариству з обмеженою відповідальністю «Річкове пасажирське екскурсійне агентство», внаслідок чого було створено умови для недопущення товариства з обмеженою відповідальністю «Столична судноплавна компанія» на ринок перевезення пасажирів річковим транспортом, визнані Комітетом порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем.

На порушника накладено штраф у розмірі 2,2 млн грн.

Низку зловживань монопольним (домінуючим) становищем, що створювали перешкоди доступу на ринки суб'єктів господарювання, виявлено та припинено у 2013 році в електроенергетиці.

Як встановила Тимчасова адміністративна колегія Антимонопольного комітету України, ТОВ «Луганське енергетичне об'єднання» включило до Договорів на передачу електричної енергії місцевими (локальними) електромережами умови, не передбачені Примірним договором на передачу, затвердженим НКРЕ, та нормативними актами у сфері енергетики, що регулюють відносини з передачі електричної енергії. Такі дії ТОВ «Луганське енергетичне об'єднання» призводять до необхідності витрачання постачальниками електричної енергії за нерегульованим тарифом додаткових необґрунтованих витрат, пов'язаних з отриманням послуги з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами та, як наслідок, до погіршення умов отримання такими постачальниками зазначеної послуги.

Такі дії ТОВ «Луганське енергетичне об'єднання» визнані тимчасовою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України зловживанням монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними

мережами. За вчинене порушення на ТОВ «Луганське енергетичне об'єднання» накладено штраф у розмірі 300 тис. грн.

Тимчасовою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України накладено штраф на ПАТ «Чернігівобленерго» за порушення законодавства про захист економічної конкуренції у розмірі 300 тис. грн.

ПАТ «Чернігівобленерго», зловживаючи монопольним (домінуючим) становищем на ринку передачі електричної енергії місцевими (локальними) електричними мережами в Чернігівській області у межах території, на якій розташовані власні місцеві (локальні) електричні мережі Товариства, безпідставно зволікало в укладенні Додаткової угоди про внесення змін до Договору про передачу електричної енергії мережами Товариства, укладеного з постачальником електричної енергії за нерегульованим тарифом. Як встановила Колегія, такі дії могли призвести до неможливості постачання електричної енергії за нерегульованим тарифом цим постачальником власним споживачам та, як наслідок, до ущемлення його інтересів. Крім того, такі дії ПАТ «Чернігівобленерго» могли також призвести до негативних наслідків у конкуренції на ринку постачання електричної енергії суб'єктам господарювання в Чернігівській області у межах території, на якій розташовані власні місцеві (локальні) електричні мережі ПАТ «Чернігівобленерго».

Тимчасова адміністративна колегія Антимонопольного комітету України прийняла рішення щодо порушення ТОВ «Сумитеплоенерго» конкурентного законодавства у вигляді зловживання монопольним становищем та застосувала фінансові санкції до порушника у розмірі 500 тис. грн.

За результатами проведеного розслідування було встановлено, що ТОВ «Сумитеплоенерго» (м. Суми), зловживаючи монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг з централізованого опалення в м. Суми, при розрахунку двоставкового тарифу для населення порушило порядок

розрахунку тарифів, що в результаті призвело до стягнення завищеної річної плати зі споживачів і ущемлення їх інтересів.

Підприємство може надавати послуги з централізованого опалення як за одноставковими, так і двоставковими тарифами. Запровадження двоставкового тарифу не повинно призводити до збільшення річної плати за послуги, а лише перерозподіляти її протягом року відповідно до реальних витрат, понесених підприємством. Застосування двоставкового тарифу, розрахованого з порушенням встановленого порядку, призвело до завищення річної плати у багатоквартирних будинках, обладнаних лічильниками теплової енергії.

Тимчасова адміністративна колегія Комітету зобов'язала ТОВ «Сумитеплоенерго» привести розрахунок тарифу на послуги з централізованого опалення у відповідність до норм чинного законодавства та подати на погодження уповноваженому органу.

У 2013 році увагу органів Антимонопольного комітету України привертало цінове зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринках послуг із зберігання зерна.

Тимчасовою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України розглянута справа про порушення законодавства про захист економічної конкуренції приватним акціонерним товариством «Семенівське хлібоприймальне підприємство».

Дії ПрАТ «Семенівське ХПП» щодо встановлення економічно необгрунтованих цін (тарифів) у період з липня 2010 по червень 2012 року на послуги із зберігання зерна (приймання, очищення, сушіння, зберігання та відвантаження) визнані порушенням, передбаченим пунктом 2 статті 50, пунктом 1 частини другої статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції», у вигляді зловживання монопольним (домінуючим) становищем на ринку послуг із зберігання зерна шляхом встановлення таких

цін реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної конкуренції на ринку.

За вчинення порушення на порушника накладено штраф у розмірі 70 тис. грн.

Протягом 2013 року Комітетом надано чотири висновки у формі рекомендаційних роз'яснень щодо відповідності дій суб'єктів господарювання положенням статті 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції». Такі висновки надаються суб'єктам господарювання, які звернулися за консультацією стосовно відповідності їх дій вимогам зазначених вище положень, з метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції та усунення ризиків суб'єктів господарювання у випадку здійснення ними певної поведінки.

3.4. Антиконтурентні дії органів влади та органів місцевого самоврядування, адміністративно-господарського управління та контролю

Порушення законодавства про захист економічної конкуренції, передбачені статтями 15, 16 та 17 Закону України «Про захист економічної конкуренції», залишилися однією з поширених категорій правопорушень, що виявлялися та припинялися органами Комітету у 2013 році.

Органами Антимонопольного комітету України за 2013 рік було припинено 1940 порушень у вигляді антиконтурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю, що майже на 63 відсотки більше, ніж за 2012 рік (1192). З них 1170 – порушення, стосовно яких Комітетом прийнято рішення. Внаслідок надання рекомендацій припинено 770 дій, що мали ознаки таких порушень.

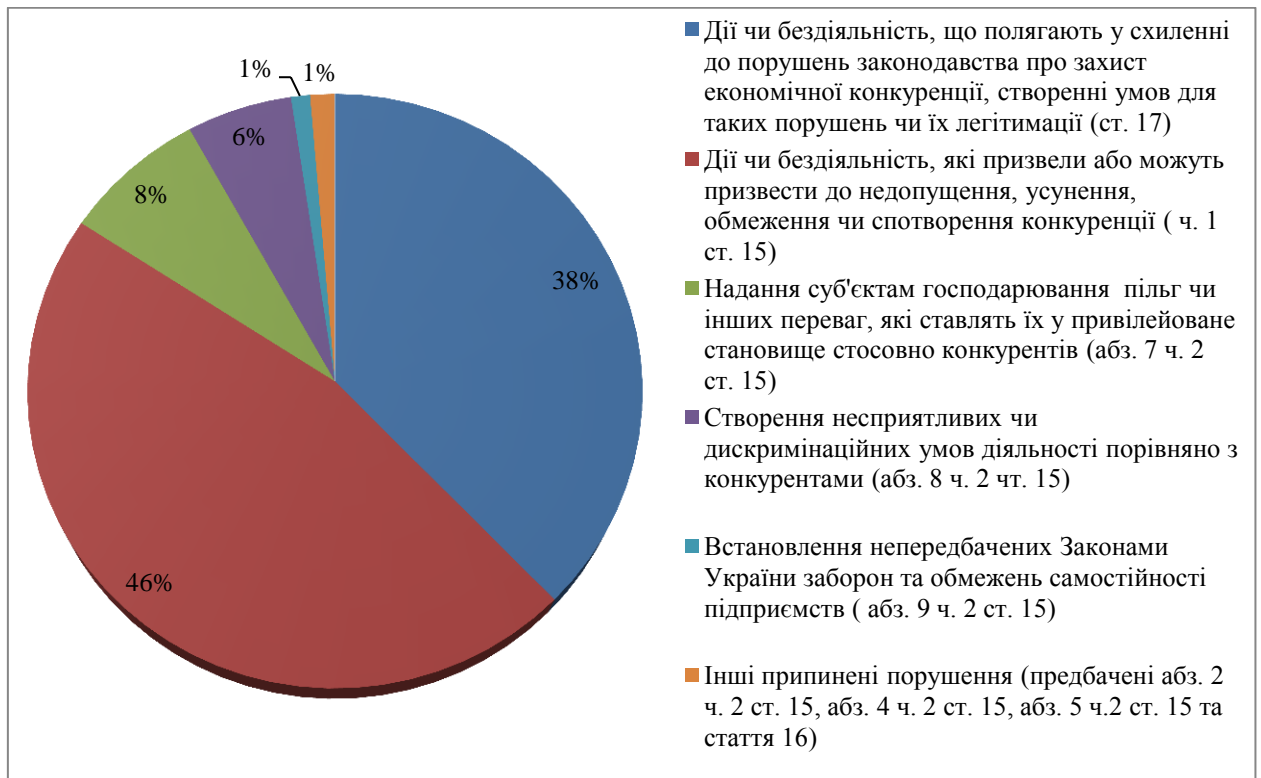

Рис. 8. Кількість порушень у вигляді антиконкурентних дій державних органів, припинених територіальними відділеннями та центральним апаратом Комітету

Із загальної кількості порушень законодавства про захист економічної конкуренції з боку державних органів найбільшу кількість було виявлено на ринках адміністративних та супутніх послуг (40,93 відсотка), збору вивезення та захоронення побутових відходів (19,76 відсотка), житлово-комунального господарства (11,4 відсотка), ритуальних послуг (10,04 відсотка), послуг землевпорядкування та послуг оренди нерухомого майна (2,3 відсотка).

Найбільш численною групою порушень, вчинених державними органами, були дії чи бездіяльність органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю (колегіального органу чи посадової особи), які призвели або могли призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції (ч. 1 ст. 15), та випадки створення умов для вчинення суб'єктами господарювання порушень законодавства про захист економічної

конкуренції чи їх легітимації унаслідок дій чи бездіяльності органів влади та місцевого самоврядування (ст. 17).

Рис. 9. Структура порушень у вигляді антиконкурентних дій органів влади, органів місцевого самоврядування, органів адміністративно-господарського управління та контролю у 2013 році

Значну частину (47 відсотків від загальної кількості) припинених порушень становили випадки цінового характеру, встановлення (погодження, затвердження) економічно необґрунтованих тарифів.

До прикладу, адміністративна колегія Харківського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України визнала порушенням законодавства про захист економічної конкуренції дії виконавчого комітету Дергачівської міської ради, що полягали у створенні умов для вчинення КП «Центр зовнішньої реклами» зловживання монопольним (домінуючим) становищем шляхом установлення таких цін реалізації товару, які неможливо було б встановити за умов існування значної

конкуренції на ринках послуг з підготовки матеріалів для узгодження місць розміщення спеціальних стаціонарних конструкцій.

Відділення зобов'язало виконавчий комітет Дергачівської міської ради припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Адміністративна колегія Дніпропетровського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України визнала порушенням законодавства про захист економічної конкуренції дії виконавчого комітету Верхівцевської міської ради, які полягали у встановленні економічно необґрунтованих тарифів на послуги із вивезення твердих побутових відходів, зокрема на послуги з розміщення цих відходів, що створювало умови суб'єктам господарювання для вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції.

Відділення зобов'язало виконавчий комітет Верхівцевської міської ради припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Івано-Франківське відділення Комітету визнало дії виконавчого комітету Бурштинської міської ради, які полягали в затвердженні економічно необґрунтованих тарифів на послуги з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій, порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді створення підпорядкованому йому Комунальному підприємству умов для вчинення порушення законодавства про захист економічної конкуренції на ринку послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій.

Відділення зобов'язало виконавчий комітет Бурштинської міської ради припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Черкаське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України зобов'язало Чигиринську, Золотоніську та Шполянську

міські ради прийняти рішення щодо затвердження Порядку встановлення (погодження) тарифів на ритуальні послуги. Під час проведення дослідження ринку ритуальних послуг, територіальним відділенням було встановлено, що Чигиринською, Золотоніською, та Шполянською міськими радами не затверджено порядок встановлення тарифів на ритуальні послуги, яким би було чітко визначено саме процедуру їх розрахунку та затвердження для суб'єктів господарської діяльності, які здійснюють або мають наміри здійснювати діяльність на цьому ринку. Відсутність такого Порядку призводила до надання суб'єктам господарювання з ознаками монопольного (домінуючого) становища можливості безпідставно завищувати плату за надання послуг.

Одеське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України зобов'язало виконавчий комітет Кодимської міської ради та виконавчий комітет Южненської міської ради в Одеській області припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Як встановило Відділення, виконавчі комітети міських рад затвердили своїми рішеннями плату за ритуальні послуги, яка була розрахована з порушенням вимог Єдиної методики визначення вартості надання громадянам необхідного мінімального переліку окремих видів ритуальних послуг, реалізації предметів ритуальної належності.

Такі дії відповідачів створили умови для вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції з боку суб'єктів господарювання, які діють на ринку ритуальних послуг.

Низка порушень (8 відсотків від загальної кількості) припала на надання окремим суб'єктам господарювання переваг, які ставили їх у привілейоване становище, що призводить або може призвести до недопущення, усунення, обмеження чи спотворення конкуренції.

До прикладу, Луганське відділення Комітету визнало дії виконавчого комітету Луганської міської ради з непроведення, всупереч вимогам законодавства, протягом 2011 – 2012 років конкурсів на визначення перевізників на міські автобусні маршрути загального користування, порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді антиконкурентних дій органів місцевого самоврядування, які можуть призвести до спотворення конкуренції.

Черкаське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України зобов'язало виконавчий комітет Черкаської міської ради припинити антиконкурентні дії. Як встановило територіальне відділення, виконавчий комітет Черкаської міської ради без проведення конкурсу визначив КП «Черкаська служба чистоти» виконавцем послуг із вивезення твердих побутових відходів м. Черкаси. Це призвело до надання окремому суб'єкту господарювання переваг, які поставили його у привілейоване становище стосовно конкурентів.

Виконавчий комітет Черкаської міської ради не погодився з висновками адміністративної колегії, однак відділення зобов'язало провести конкурс з визначення виконавця послуг із вивезення твердих побутових відходів у м. Черкаси.

Хмельницьке обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України припинило антиконкурентні дії Управління праці та соціального захисту населення Хмельницької міської ради. Перевіркою було встановлено, що при зверненні до Управління громадян для отримання адміністративної послуги «призначення компенсації на поховання учасників бойових дій та інвалідів війни виконавцю волевиявлення або особі, яка зобов'язалася поховати померлого», в загальному переліку документів, які необхідно подати, наявний пункт щодо відкриття рахунку в конкретному банку – ПАТ «Брокбізнесбанк» та відсутня інформація про можливість

відкриття рахунків в інших банківських установах, з якими укладено угоди на виплати грошової допомоги.

Також було встановлено, що виплати коштів за такими статтями, як «призначення компенсації на тверде паливо та скраплений газ ветеранам війни», «призначення компенсації особам, які мають право на безоплатне отримання вугілля на побутові потреби, але проживають у будинках з центральним опаленням» та «призначення компенсації на поховання учасників бойових дій та інвалідів війни виконавцю волевиявлення або особі, яка зобов'язалася поховати померлого», здійснювалися Управлінням лише через ПАТ «Брокбізнесбанк». Ці дії Управління поставили ПАТ «Брокбізнесбанк» у привілейоване становище стосовно конкурентів.

Управління припинило порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Чернівецьким обласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України припинено неправомірні дії Вижницької міської ради, якою не дотримувались вимоги чинного законодавства про оренду державного та комунального майна при наданні в оренду нежитлових приміщень, що могло призвести до обмеження конкуренції.

Рішенням адміністративної колегії Чернівецького відділення зобов'язано Вижницьку міську раду припинити порушення шляхом приведення своєї діяльності у відповідність до вимог законодавства про захист економічної конкуренції.

Адміністративна колегія Київського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету визнала порушенням законодавства про захист економічної конкуренції дії виконавчого комітету Славутицької міської ради.

За результатами проведеного дослідження було встановлено, що без проведення відповідного конкурсу рішенням виконавчого комітету міської ради КП «ЖКЦ» було визначено виконавцем послуг з вивезення (збирання, зберігання, перевезення, перероблення, утилізації, знешкодження та захоронення) побутових відходів, які утворюються населенням, бюджетними установами та іншими споживачами у межах території м. Славутич.

У такий спосіб виконавчий комітет надав Підприємству переваги порівняно з іншими суб'єктами господарювання, які мають намір здійснювати діяльність з надання послуг у сфері поводження з побутовими відходами.

Непоодинокі випадки (5,7 відсотка від загальної кількості) дій, внаслідок яких окремим суб'єктам господарювання створювалися несприятливі чи дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами.

Так: Тернопільське обласне територіальне відділення Комітету припинило порушення в діях 13 районних державних адміністрацій. Зазначене порушення полягало у встановленні різних відсоткових ставок орендної плати від нормативно-грошової оцінки земельної ділянки з однаковим цільовим призначенням, які встановлювались для суб'єктів господарювання, що діють на одному ринку.

Сумське відділення Комітету визнало дії Тростянецької районної державної адміністрації, що полягали у встановленні різних відсотків орендної плати від нормативної грошової оцінки землі суб'єктам господарювання, які використовують земельну ділянку за однаковим цільовим призначенням, порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді вчинення дій, внаслідок яких окремим суб'єктам господарювання створено дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами. Відділення зобов'язало Тростянецьку районну державну

адміністрацію у місячний строк з моменту одержання рішення припинити порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Закарпатське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України зобов'язало Виноградівську міську раду вжити заходів із недопущення порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Як встановило відділення, Виноградівська міська рада прийняла рішення, яким встановила різні відсоткові ставки орендної плати за користування земельними ділянками однакового цільового призначення суб'єктам господарювання, що діють на одному ринку, тобто є конкурентами. Такі дії міської ради є порушенням законодавства про захист економічної конкуренції, внаслідок якого окремим суб'єктам господарювання створюються дискримінаційні умови діяльності порівняно з конкурентами.

Рішенням Відділення Виноградівську міську раду зобов'язано вжити заходів із недопущення в подальшому зазначеного порушення.

Адміністративна колегія Полтавського обласного територіального відділення Антимонопольного комітету України визнала дії виконкому Полтавської міської ради такими, що можуть призвести до недопущення та спотворення конкуренції на ринку перевезення пасажирів на міських автобусних маршрутах загального користування у межах м. Полтава.

Як встановлено, конкурсний комітет з визначення автомобільних перевізників для роботи на міських автобусних маршрутах загального користування, утворений виконавчим комітетом Полтавської міської ради, не допустив ТОВ «АВА-Експрес» до участі у конкурсі за об'єктом конкурсу, хоча документи Товариства відповідали умовам, визначеним організатором цього конкурсу – виконавчим комітетом Полтавської міської ради.

Рішенням у справі виконавчий комітет Полтавської міської ради було зобов'язано у місячний строк вжити заходів щодо здійснення організації та контролю за проведенням конкурсним комітетом з визначення

автомобільних перевізників для роботи на міських автобусних маршрутах загального користування конкурсів на надання права перевізникам – претендентам здійснювати перевезення пасажирів із неухильним дотриманням вимог чинного законодавства.

Житомирське обласне територіальне відділення Антимонопольного комітету України зобов'язало виконавчий комітет Житомирської міської ради до 04.12.2013 скасувати рішення Виконкому від 10.09.2013 № 436 «Про визначення виконавців послуг за результатами проведеного конкурсу на право надання послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій в житловому фонді комунальної власності» в частині визначення виконавцями послуг з утримання будинків і споруд та прибудинкових територій.

В ході розгляду справи Житомирським обласним територіальним відділенням Антимонопольного комітету України було встановлено, що виконавчий комітет Житомирської міської ради прийняв рішення з порушенням законодавства про захист економічної конкуренції.

Типовими порушеннями законодавства про захист економічної конкуренції з боку органів місцевого самоврядування у сфері поводження з твердими побутовими відходами, виявленими та припиненими в межах досліджень пріоритетних ринків, були:

непроведення конкурсів або порушення порядку проведення конкурсів з визначення виконавців послуг з вивезення ТПВ, що призводило до недопущення або спотворення конкуренції на відповідних ринках;

делегування комунальним підприємствам повноважень в частині контролю за власними конкурентами;

відсутність рішень органів місцевого самоврядування про встановлення тарифів на послуги з вивезення ТПВ або установаження необґрунтованих тарифів на послуги з їхнього вивезення та захоронення.

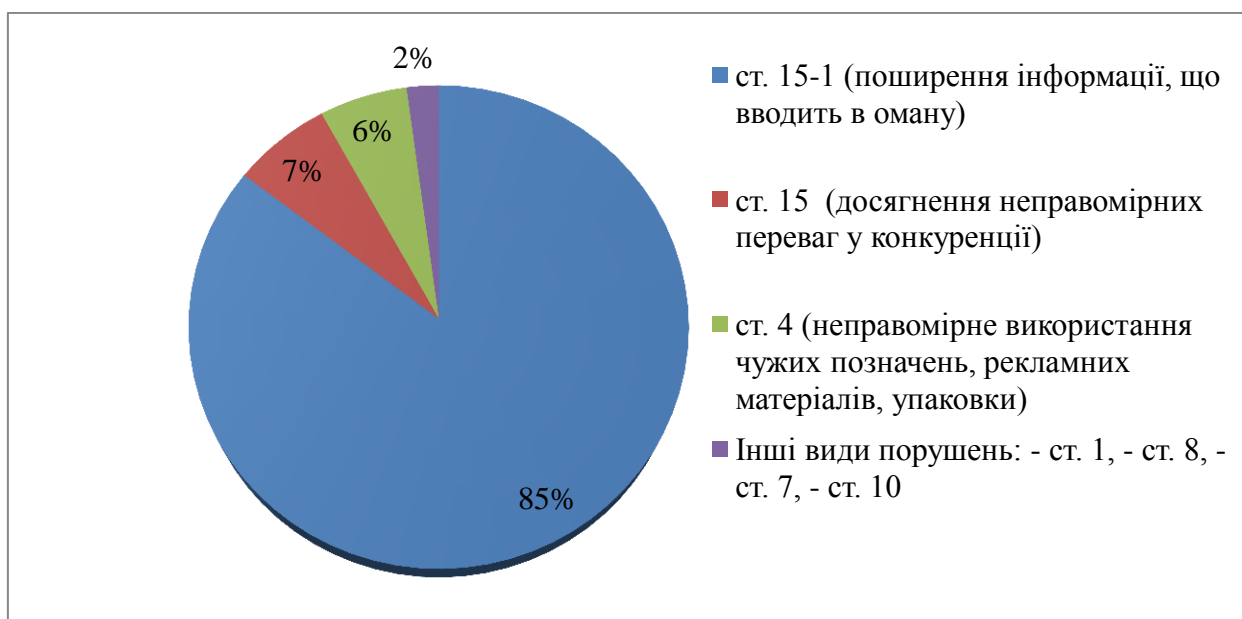
Одним з основних результатів роботи, проведеної з органами місцевого самоврядування, стало проведення ними конкурсів на визначення виконавця послуг з вивезення ТПВ.

Протягом 2013 року органами Комітету у 20 випадках (близько одного відсотка від загальної кількості) антиконкурентними діями державних органів було визнано дії, якими встановлювалися непередбачені законами України заборони та обмеження самостійності підприємств, у 6 випадках порушенням законодавства про захист економічної конкуренції визнано випадки делегування повноважень органів влади, органів місцевого самоврядування суб'єктам господарювання, що призводило або могло призвести до негативного впливу на конкуренцію.

3.5. Недобросовісна конкуренція

За 2013 рік органами Антимонопольного комітету України було припинено **1259** порушень Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». З них стосовно **403** порушень у вигляді недобросовісної конкуренції Комітетом прийнято рішення щодо притягнення правопорушників до відповідальності, а **856** дій, що містили ознаки таких порушень, було припинено відповідно до наданих органами Комітету рекомендацій суб'єктам господарювання.

На сьогодні одним із найбільш поширених видів недобросовісних дій, які вчиняються з метою досягнення неправомірних переваг у конкуренції, є поширення інформації, що вводить в оману. Порушення цього виду становили 85 відсотків від загальної кількості порушень у вигляді недобросовісної конкуренції суб'єктів господарювання.

Рис. 10. Структура порушень у вигляді недобросовісної конкуренції у 2013 році

Поширення інформації, що вводить в оману, у тому числі в рекламі, безпосередньо негативно впливає на споживача, на його вибір товару і призводить до отримання порушником неправомірних переваг у конкуренції та невиправданих витрат споживача через придбання товару, який насправді не має тих властивостей, про які поширювалась інформація. Тому органи Комітету у 2013 році приділили особливу увагу виявленню та припиненню оманливої реклами на соціально важливих ринках.

Значну кількість випадків поширення інформації, що вводить в оману, органами Комітету було виявлено та припинено під час рекламування продуктів харчування і товарів широкого вжитку.

До прикладу, тимчасовою адміністративною колегією Комітету було прийнято рішення у справі про порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції з боку приватного підприємства «Грандфінресурс» (м. Київ).

Дії ПП «Грандфінресурс», які полягали у повідомленні невизначеному колу осіб в рекламі («Альянс-Україна»: «предоставляем ссуды под 3%-5% годовых») неповних відомостей, зокрема внаслідок замовчування окремих

фактів, що можуть вплинути на наміри цих осіб щодо придбання (замовлення) послуг з надання позик цього суб'єкта господарювання, визнано недобросовісною конкуренцією у вигляді поширення інформації, що вводить в оману. За вчинене порушення на ПП «Грандфінресурс» накладено штраф у розмірі 1 млн грн.

За результатами проведеного дослідження дії ТОВ «Нестле Україна», які полягали у розміщенні на акційних промо-упаковках продукції (кавових сумішей у стіках), що випускалась під торговою маркою «Nescafe», відомостей про акцію «АКЦІЯ! ПОРОЗУМІЙСЯ зі СВІТОМ», без зазначення строків її проведення, визнані недобросовісною конкуренцією у вигляді поширення неповних відомостей про акцію.

Рішенням Тимчасової адміністративної колегії Комітету на ТОВ «Нестле Україна» (м. Київ) накладено штраф у розмірі 500 тис. грн, відповідача зобов'язано припинити порушення шляхом вилучення з продажу залишків акційної продукції (кавових сумішей у стіках), що випускалась під торговою маркою «Nescafe».

Тимчасова адміністративна колегія Антимонопольного комітету України визнала дії товариства з обмеженою відповідальністю «Бобринецький завод продтоварів», які полягали у використанні позначення «ТУНЕЦЬ», розміщеного на лицевій та зворотній поверхні упаковки зазначеного продукту (в той час як риба тунець в продукті відсутня), порушенням, передбаченим статтею 15¹ Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у вигляді поширення інформації, що вводить в оману, шляхом повідомлення невизначеному колу осіб неправдивих відомостей внаслідок обраного способу їх викладення, які можуть вплинути на наміри цих осіб щодо придбання товарів цього суб'єкта господарювання.

За недобросовісну конкуренцію на ТОВ «Бобринецький завод продтоварів» накладено штраф у розмірі 200 тис. грн.

Тимчасова адміністративна колегія Антимонопольного комітету України визнала дії товариства з обмеженою відповідальністю «ЯТЕСС», які полягали у повідомленні суб'єктом господарювання в рекламі неповних відомостей щодо порядку та форми надання грошової позики фізичним особам шляхом адміністрування коштів учасників груп, що могли вплинути на наміри осіб щодо придбання товарів цього суб'єкта господарювання, порушенням, передбаченим статтею 15¹ Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у вигляді поширення інформації, що вводить в оману. За порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції на ТОВ «ЯТЕСС» накладено штраф у розмірі 190 тис. грн.

Тимчасова адміністративна колегія Антимонопольного комітету України наклала штраф у розмірі 100 тис. грн на ПАТ «САН ІНБЕВ Україна» (м. Київ) – виробника пива «CHEZZ» за порушення, передбачене статтею 15¹ Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у вигляді поширення інформації, що вводить в оману.

Розслідування показало, що термін дії акції «Лови хвилю свіжості» тривав з 14 травня 2012 року по 15 липня 2012 року. Інформація про терміни та умови дії акції міститься на зворотному боці етикетки, яка приклеєна до пляшки таким чином, що споживач не має можливості її прочитати без пошкодження товарного виду пляшки, оскільки для цього необхідно відірвати етикетку.

Пиво «CHEZZ» реалізовувалося з акційною етикеткою після закінчення терміну дії цієї акції, тому споживачі були введені в оману через те, що купивши акційне пиво «CHEZZ», вони не змогли взяти участь в акції «Лови хвилю свіжості», оскільки до здійснення покупки не мали можливості дізнатися з інформації, розміщеної на етикетці продукції, про термін проведення акції.

Тимчасовою адміністративною колегією Комітету було прийнято рішення у справі про порушення товариством з обмеженою відповідальністю – підприємством «АВІС» (м. Вінниця) законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

В ході дослідження було з'ясовано, що етикетка продукції олії соняшникової торговельної марки «АВІС» містить неправдиві відомості щодо споживчих властивостей продукту, оскільки в обраний спосіб зображення слова «Дитяча» може бути сприйняте як назва товару, а нанесений в центральній частині етикетки напис «РЕКОМЕДОВАНО для дитячого та дієтичного харчування» сповіщає споживача про сферу застосування та спеціальні властивості товару, а цей продукт не зареєстрований як харчовий продукт спеціального дієтичного споживання.

За вчинене порушення на ТОВ – підприємство «АВІС» накладено штраф у розмірі 100 тис. грн.

ТОВ «Решетилівський маслозавод» поширювало на упаковках масла відомості: («МАСЛО_{тм} дитяче») та («МАСЛО дитяче»_{тм}) «солодковершкове селянське збагачене вітамінами та мінеральними речовинами: (для дітей від 3 до 6 років)», «рекомендовано інститутом гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзаєва», (для дітей від 3 до 6 років) «розроблено спільно з інститутом гігієни та медичної екології», (для дітей шкільного віку) «розроблено спільно з інститутом гігієни та медичної екології», що не відповідає дійсності.

Викладення таким чином написів через позначення «дитяче» та «рекомендовано інститутом гігієни та медичної екології ім. О.М. Марзаєва» визнано порушенням законодавства про захист від недобросовісної конкуренції у вигляді поширення інформації, що вводить в оману, шляхом повідомлення ТОВ «Решетилівський маслозавод» невизначеному колу осіб неправдивих відомостей внаслідок обраного способу їх викладення, що могли вплинути на наміри цих осіб щодо придбання товарів цього суб'єкта

господарювання. На ТОВ «Решетилівський маслозавод» накладено штраф у розмірі 100 тис. грн.

Тимчасовою адміністративною колегією Комітету прийнято рішення у справі про порушення публічним акціонерним товариством «Дельта Банк» (м. Київ) законодавства про захист від недобросовісної конкуренції.

Дії ПАТ «Дельта Банк», що полягали у поширенні в рекламних оголошеннях, які розміщувались в ліфтах багатопверхівок м. Кіровоград, неправдивої інформації про найвищі ставки по депозиту, в той час як це не відповідало дійсності, визнані порушенням, передбаченим статтею 15¹ Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у вигляді поширення інформації, що вводить в оману. За вчинене порушення на ПАТ «Дельта Банк» накладено штраф у розмірі 100 тис. грн.

Харківським відділенням Комітету було виявлено реалізацію у роздрібній мережі навчально-методичної літератури для підготовки до ЗНО-2012, а саме посібника «Історія України: комплексне видання» та посібника «Історія України: експрес – підготовка до ЗНО» видавництва ТОВ «Літера ЛТД», на обкладинці яких було зазначено «Схвалено Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України». За результатами проведеного опитування громадської думки було встановлено, що розміщений на титульному аркуші навчально-методичної літератури певного видавництва напис «Схвалено Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України» може вплинути на наміри більшості респондентів (70 відсотків) придбати зазначену літературу саме цього видавництва.

Як було встановлено, гриф «Схвалено» надано Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України іншому виданню цього ж видавництва, а на обкладинці посібників «Історія України: комплексне видання» та «Історія України: експрес – підготовка до ЗНО» напис «Схвалено Міністерством освіти і науки, молоді та спорту України» поширювався безпідставно.

Такі дії ТОВ «Літера ЛТД» були визнані порушенням, передбаченим статтею 15¹ Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», у вигляді поширення інформації, що вводить в оману, за що на Товариство було накладено штраф у розмірі 75 тис. грн.

У звітному році залишились актуальними питання неправомірного використання ділової репутації суб'єктів господарювання. Протягом 2013 року органами Комітету прийнято рішення стосовно 72 випадків неправомірного використання позначень.

До прикладу, Антимонопольний комітет України визнав дії ТОВ «М'ясна фабрика «М'ясна традиція», які полягали у використанні оформлення етикеток ковбас варених «Лікарська» вищого сорту та «Молочна» першого сорту без дозволу (згоди) товариства з обмеженою відповідальністю «М'ясна фабрика «Фаворит Плюс», яке раніше почало використовувати схожі етикетки у господарській діяльності, що призвело до змішування з діяльністю цього суб'єкта господарювання, порушенням, передбаченим статтею 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Неправомірне використання оформлення етикетки товарів без дозволу (згоди) суб'єкта господарювання, який раніше почав використовувати схожі на них позначення у господарській діяльності, могло призвести до змішування з діяльністю цього суб'єкта господарювання.

За порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції на ТОВ «М'ясна фабрика «М'ясна традиція» накладено штраф у розмірі 500 тис. грн.

Антимонопольним комітетом України накладено штраф на ТОВ «Український Прогресивний Альянс» (м. Харків) у розмірі 140 тис. грн за недобросовісну конкуренцію.

Як встановив Комітет, дії ТОВ «Український Прогресивний Альянс» щодо використання у господарській діяльності словесного позначення «ERSTE» у сукупності з аббревіатурою «Б.А.Н.К.», яке є схожим з

позначенням «Ерсте Банк», без дозволу (згоди) ПАТ «Ерсте Банк», що раніше почало використовувати це позначення, могло призвести до змішування з діяльністю ПАТ «Ерсте Банк». Такі дії ТОВ «Український Прогресивний Альянс» є порушенням статті 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» у вигляді неправомірного використання позначень. Комітетом зобов'язано ТОВ «Український Прогресивний Альянс» припинити порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції у вигляді використання позначення «Б.А.Н.К. ERSTE», що викликає у споживачів асоціації з фінансовою установою ПАТ «Ерсте Банк».

Антимонопольним комітетом України накладено штраф на ТОВ «САНОМАРК» у розмірі 50 тис. грн за недобросовісну конкуренцію. Як встановив Комітет, дії ТОВ «САНОМАРК» щодо використання без дозволу (згоди) ТОВ «МАДАР» на етикетках дезинфікуючих засобів «Санодез», «Санодез АФ», «Санодез Ендо», «Санодез Форте» та «Санодез Комбі» позначення «Санодез», схожого на позначення «Санідез», яке раніше почало використовувати ТОВ «МАДАР» на етикетках дезинфікуючого засобу «Санідез», могли призвести до змішування з діяльністю ТОВ «МАДАР».

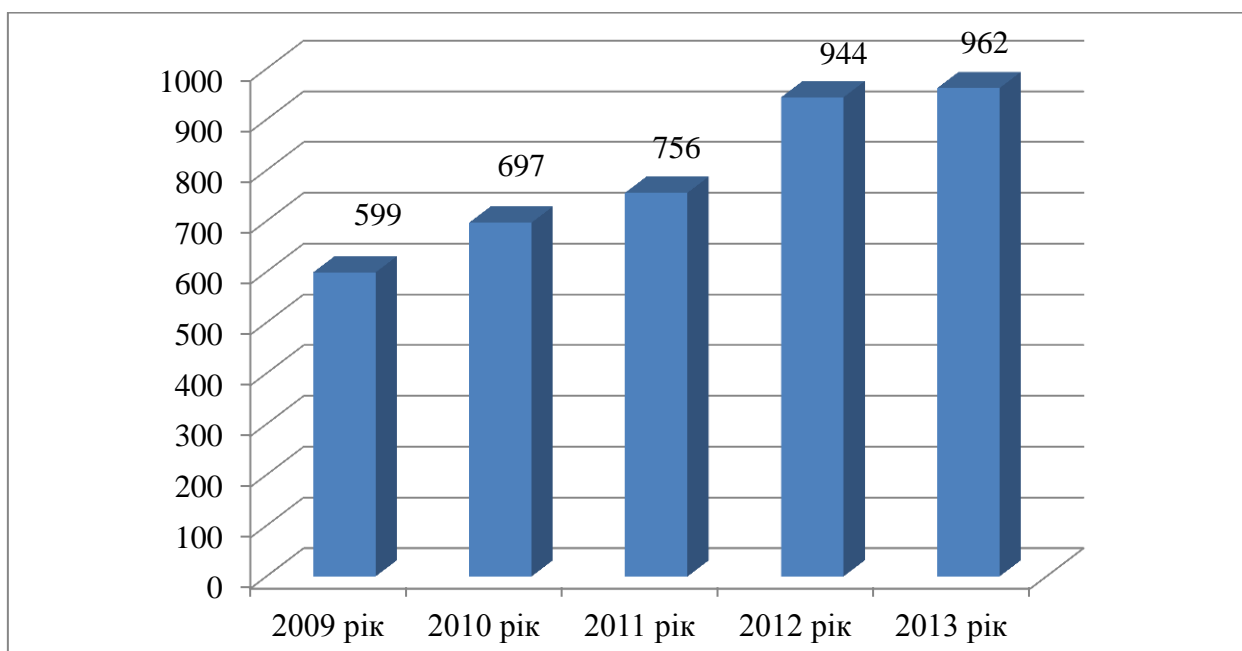
Такі дії ТОВ «САНОМАРК» є порушенням, передбаченим статтею 4 Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції». Комітетом зобов'язано ТОВ «САНОМАРК» припинити порушення законодавства про захист від недобросовісної конкуренції у вигляді використання на етикетках дезинфікуючих засобів «Санодез», «Санодез АФ», «Санодез Ендо», «Санодез Форте» та «Санодез Комбі» позначення «Санодез», що викликає у споживачів асоціації з дезинфікуючим засобом «Санідез» ТОВ «МАДАР».

Органами Комітету протягом 2013 року прийнято також рішення стосовно 12 випадків недобросовісної конкуренції у вигляді порівняльної реклами, дискредитації суб'єктів господарювання та схилення до бойкоту суб'єктів господарювання.

Комітетом у 2013 році надано **61** висновок у формі рекомендаційних роз'яснень стосовно відповідності дій під час здійснення господарської діяльності суб'єктами господарювання у вигляді поширення реклами або маркування своєї продукції положенням статті 15¹ Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

3.6. Контроль за концентрацією та узгодженими діями суб'єктів господарювання

У 2013 році Антимонопольним комітетом України розглянуто **962** заяви про надання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання, що майже на 2 відсотки перевищує кількість заяв за попередній рік (**944** заяви) та на 27,2 - за 2011 рік.

Рис. 11. Кількість заяв про надання дозволу на концентрацію суб'єктів господарювання, розглянутих Антимонопольним комітетом України протягом 2009 – 2013 років

При цьому, більш ніж **71** відсоток заяв (685 заяв) надійшло від іноземних інвесторів або підприємств з іноземною участю (що на 48,9 відсотка більше, ніж у 2012 році).

Рис. 12. Динаміка кількості розглянутих Антимонопольним комітетом України в процесі контролю за концентрацією заяв іноземних суб'єктів господарювання та підприємств з іноземними інвестиціями протягом 2009 – 2013 років

В цілому протягом звітного року Комітетом був наданий дозвіл у **779** випадках концентрації суб'єктів господарювання.

У **183** випадках заяви були повернуті заявникам без розгляду або учасники концентрації відмовилися від її здійснення до прийняття рішення Комітетом.

Найбільш поширеними видами концентрації суб'єктів господарювання, на які Комітет протягом 2013 року надав дозвіл, як і в попередні роки, були придбання акцій (часток, паїв) – 76,8 відсотка загальної кількості, набуття контролю в інших формах – 14,1 відсотка та спільне створення суб'єкта господарювання – 4,3 відсотка.

Розподіл наданих Антимонопольним комітетом України у 2009 – 2013 роках дозволів на концентрацію суб'єктів господарювання за видами

Рік	Вид концентрації					Всього
	Злиття	Спільне створення суб'єкта господарювання	Набуття контролю	Придбання акцій (часток, паїв)	Інші	
2009	1	16	45	394	24	480
2010	21	25	71	401	41	559
2011	13	18	136	417	1	585
2012	31	32	106	576	5	750
2013	20	23	73	655	8	779
Всього	86	114	431	2443	79	3153

Із числа загальної кількості розглянутих протягом 2013 року випадків надання згоди на економічну концентрацію у **756** випадках (78,4 відсотка загальної кількості) її умови та склад учасників не містили загрози монополізації товарних ринків і не потребували поглибленого дослідження. За результатами розгляду цих заяв дозвіл Комітету на економічну концентрацію було надано без розгляду справ.

Через наявність підстав для проведення складного поглибленого дослідження або можливої заборони концентрації, протягом звітнього періоду органами Комітету було розглянуто **23** справи про концентрацію, за результатами яких надано дозвіл. Особливу увагу приділено випадкам економічної концентрації за участю монопольних утворень.

Так, Антимонопольним комітетом України розглянуто справу про концентрацію у вигляді придбання компанією «SCM FINANCIAL OVERSEAS LIMITED» акцій компанії «UA TELECOMINVEST LIMITED».

В результаті концентрації компанія «SCM FINANCIAL OVERSEAS LIMITED» має намір опосередковано набути контроль над ПАТ «Укртелеком».

Враховуючи оцінку НКРЗІ, думки більшості учасників ринків телекомунікацій та експертів цих ринків, а також оцінку учасників концентрації, загальносвітову тенденцію розвитку ринків телекомунікацій, Комітет встановив, що зазначена концентрація не призводить до монополізації чи суттєвого обмеження конкуренції на ринках надання послуг фіксованого телефонного зв'язку, послуг доступу до мережі Інтернет та послуг надання в користування каналів зв'язку.

Під час надання дозволу Комітет, зокрема, враховував, що: учасники концентрації діють на регіональних ринках надання послуг місцевого телефонного зв'язку в межах територій, що обслуговуються власними мережами, а тарифи на ці послуги регулюються державою в особі НКРЗІ; концентрація дозволить зберегти існуючу інфраструктуру зв'язку національного оператора телекомунікацій – ПАТ «Укртелеком» та залучити інвестиції для її модернізації.

В той же час, зважаючи на те, що ПАТ «Укртелеком» є національним оператором зв'язку, який надає комплекс телекомунікаційних послуг іншим учасникам ринків телекомунікацій, які є одночасно і його конкурентами і споживачами, зокрема, є основним власником телекомунікаційної мережі загального користування та кабельної каналізації електрозв'язку, Комітет обумовив надання дозволу виконанням відповідних зобов'язань, які усуватимуть негативний вплив концентрації на конкуренцію, зокрема, учасники концентрації повинні утримуватись від будь-яких дій (бездіяльності), метою чи наслідком яких буде недопущення, усунення чи обмеження конкуренції в частині доступу інших учасників ринків телекомунікацій до кабельної каналізації електрозв'язку та до телекомунікаційних мереж загального користування, основним власником яких є ПАТ «Укртелеком».

Для запобігання узгодженим діям, які можуть призводити до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції, Антимонопольний комітет України здійснює контроль за узгодженими діями суб'єктів господарювання.

У звітному році органами Антимонопольного комітету було розглянуто **134** заяви про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання.

Рис. 13. Динаміка кількості розглянутих органами Антимонопольного комітету України заяв у процесі контролю за узгодженими діями суб'єктів господарювання та наданих за результатами розгляду дозволів на здійснення зазначених дій

У **86** випадках, оскільки умови узгоджених дій не містили загрози монополізації товарних ринків, дозвіл на їх здійснення було надано без встановлення додаткових зобов'язань.

Протягом звітнього року Антимонопольним комітетом України було розглянуто **6** справ про надання дозволу на узгоджені дії суб'єктів господарювання, оскільки існували підстави для заборони узгоджених дій або проведення поглибленого дослідження.

У **8** випадках Комітет обумовив надання дозволу на здійснення концентрації чи узгоджених дій суб'єктів господарювання певними

вимогами і зобов'язаннями, оскільки концентрація чи узгоджені дії могли мати негативний вплив на конкуренцію.

До прикладу, Антимонопольним комітетом України розглянуто справу про концентрацію у вигляді придбання компанією «Jura-Cement-Fabriken AG» (м. Аарау, Швейцарія) акцій компанії «Lafarge Ukraine Holding» (м. Париж, Франція), що забезпечує перевищення 50 відсотків голосів у вищому органі управління компанії.

В ході розгляду справи було встановлено, що: сукупна частка учасників концентрації на ринку цементу за підсумками 2011 та 2012 років не перевищує 35 відсотків; відсутні адміністративні бар'єри вступу на ринок; існує потенційна можливість суттєвого розширення імпорту цементу; рівень резервних виробничих потужностей українських виробників цементу є досить високим; на ринку наявна достатня кількість конкурентів, між якими існує значна конкуренція; з метою підтримання своїх конкурентних позицій, українські виробники цементу зменшують собівартість та підвищують якість кінцевої продукції за рахунок значних капіталовкладень; постійно розширюють асортимент продукції; для стимулювання збуту постійно вдосконалюють маркетингові прийоми та засоби; відповіді опитаних учасників ринку цементу не містять негативних застережень щодо наслідків здійснення заявленої концентрації.

Однак, враховуючи значну частку учасників концентрації на ринку цементу, зазначена концентрація може мати деякий негативний вплив на конкуренцію на ринку цементу. Комітет обумовив надання дозволу компанії «Jura-Cement-Fabriken AG» на придбання акцій компанії «Lafarge Ukraine Holding» виконанням відповідних зобов'язань, що стосуються, зокрема: цін, умов поставок продукції тощо. Також, з метою здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, запобігання, виявлення і припинення порушень цього законодавства на ринку цементу, Комітет зобов'язав компанію «Jura-Cement-Fabriken AG» протягом трьох років, починаючи з наступного року після здійснення концентрації, один раз

у півріччя надавати Антимонопольному комітету України, стосовно відповідних учасників концентрації, а саме: ПАТ «Подільський цемент», ПАТ «Миколаївцемент» і ТОВ «Цемент»: інформацію про обсяги виробництва та постачання на ринок цементу, що виробляється учасниками концентрації, у натуральному та вартісному виразах із зазначенням основних споживачів; інформацію щодо середньої собівартості виробництва та середньозважених оптово-відпускних цін цементу, виробництва учасників концентрації.

Антимонопольним комітетом України розглянуто справу про концентрацію, учасниками якої виступали суб'єкти господарювання, які здійснюють діяльність на ринку міжоператорських розрахунків за міжнародний роумінг операторам мобільного рухомого зв'язку на території України.

В ході розгляду справи було встановлено, що: сукупна частка учасників концентрації на міжоператорських розрахунках за міжнародний роумінг операторам мобільного рухомого зв'язку на території України за підсумками 2011, 2012 років та першого півріччя 2013 року перевищувала 35 відсотків, протягом другого півріччя 2013 року не перевищувала 35 відсотків; відсутні адміністративні бар'єри вступу на ринок; існує потенційна можливість суттєвого зростання зазначеного ринку; наявна незначна кількість споживачів зазначених послуг (4 споживачі); можливе як швидке зростання частки на зазначеному ринку, так і швидке її зменшення.

З метою усунення наслідків негативного впливу концентрації на конкуренцію, Комітет зобов'язав учасників концентрації утримуватись від будь-яких дій (бездіяльності), метою чи наслідком яких буде недопущення, усунення чи обмеження конкуренції на ринку послуг міжоператорських розрахунків за міжнародний роумінг операторам мобільного рухомого зв'язку на території України. Також, з метою здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, запобігання,

виявлення і припинення порушень цього законодавства, Комітет зобов'язав учасників концентрації, з моменту здійснення концентрації та протягом п'яти років, надавати Антимонопольному комітету України копії нових договорів (або договорів, умови яких зазнали змін) про надання послуг міжоператорських розрахунків за міжнародний роумінг операторам мобільного рухомого зв'язку на території України, з повним їх перекладом на українську мову.

Протягом 2013 року органами Комітету надано 94 попередніх висновки з питань економічної концентрації та узгоджених дій.

Одержання попередніх висновків надавало суб'єктам господарювання можливість з'ясувати необхідність звернення за отриманням дозволу, що дозволяло їм економити час і гроші, уникати вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді здійснення концентрації або узгоджених дій без дозволу Комітету, коли такий дозвіл був необхідним. Крім того, надання попередніх висновків органами Комітету запобігає здійсненню економічної концентрації, яка може призвести до обмеження конкуренції на товарних ринках.

У 2013 році Комітет вживав заходів із виявлення порушень законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді здійснення концентрацій без отримання дозволу Антимонопольного комітету України, наявність якого необхідна. Так, протягом 2013 року Комітетом було виявлено 38 порушень законодавства про захист економічної конкуренції у вигляді здійснення концентрації без дозволу органів Комітету, наявність якого необхідна.

З метою попередження порушення і можливої монополізації товарних ринків Комітетом постійно проводиться моніторинг джерел засобів масової інформації (Інтернет-видання, періодичних видань і тд). Антимонопольний комітет України регулярно направляє ініціативні запити суб'єктам

господарювання про надання інформації та роз'яснення учасникам ринків щодо необхідності звернення до Комітету за отриманням попереднього дозволу на концентрацію.

4. Сприяння розвитку конкуренції

Підтримка добросовісної конкуренції на товарних ринках та сприяння її розвитку є одним з основних завдань Антимонопольного комітету України.

У 2013 році основними напрямками роботи Комітету із сприяння розвитку добросовісної конкуренції були:

- взаємодія з органами державної влади й органами місцевого самоврядування у сфері захисту та розвитку конкуренції;

- надання рекомендацій щодо обмеження монополізму, розвитку конкуренції та запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції;

- взаємодія з громадськістю щодо проведення інформаційно-роз'яснювальної роботи серед широких мас населення щодо значення конкурентної політики для економіки та ролі Комітету у сфері захисту та розвитку конкуренції.

У 2013 році органами Антимонопольного комітету України іншим органам державної влади, органам місцевого самоврядування, суб'єктам господарювання було надано 1542 рекомендації щодо вжиття заходів, спрямованих на обмеження монополізму, розвиток конкуренції та запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції. Кількість врахованих рекомендацій (1458 рекомендацій) становить 94,5 відсотка від усієї кількості наданих рекомендацій.

Найбільшу увагу Комітет приділяв заходам з обмеження монополізму та забезпечення інтересів споживачів на соціально важливих загальнодержавних та регіональних ринках. Низку рекомендацій,

спрямованих на розвиток конкуренції, було надано, зокрема, щодо ринків послуг страхування ризиків позичальників банків, ринків ритуальних послуг.

Так, з метою запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції на ринку послуг страхування, Комітет надав публічному акціонерному товариству комерційному банку «ПриватБанк» обов'язкові для розгляду рекомендації щодо забезпечення вільного доступу та своєчасного поновлення інформації у друкованому вигляді у всіх приміщеннях Банку про перелік страхових компаній, перевірених Банком, доступ до яких має бути вільним для клієнтів Банку – позичальників та для потенційних позичальників Банку.

На виконання рекомендацій Банком було підготовлено Перелік страхових компаній із зазначенням вичерпної інформації про них, яку розміщено на зовнішньому офіційному сайті Банку, ведеться робота з розміщення такої інформації у друкованому вигляді у всіх філіях та відділеннях Банку.

ПАТ «Ідея Банк» Комітетом були надані рекомендації з метою здійснення заходів, спрямованих на розвиток конкуренції.

На виконання рекомендацій Банк повідомив про забезпечення оприлюднення, вільного доступу та своєчасного поновлення інформації про вимоги Банку до страхових компаній, до договорів страхування, які приймаються Банком як забезпечення за кредитом, шляхом розміщення інформації у всіх приміщеннях Банку та відділеннях у доступних місцях для потенційних позичальників та страховиків. На сайті Банку викладено вичерпний перелік вимог Банку до страхових компаній, із зазначенням переліку всіх необхідних відомостей і документів страхової компанії, які необхідно подати для перевірки Банком.

Дніпропетровським територіальним відділенням Комітету надано обов'язкові для розгляду рекомендації КП «Ритуальні послуги», в яких

рекомендовано Підприємству вжити заходів зі сприяння розвитку конкурентного середовища на ринку ритуальних послуг у м. Жовті Води шляхом забезпечення укладання договорів про надання ритуальних послуг із суб'єктами господарювання, які виявили бажання здійснювати діяльність на відповідному ринку. Рекомендації виконано.

За результатами перевірки Комітетом Міністерства праці і соціальної політики України встановлено, що видача іноземцям та громадянам України, які проживають за межами України та є кандидатами в усиновлювачі, згоди на усиновлення дитини здійснюється Мінсоцполітики. Ця дія має всі ознаки адміністративної послуги. Однак, до переліку адміністративних послуг, що забезпечило б дотримання під час її надання положень Закону України «Про адміністративні послуги», вона включена не була. Мінсоцполітики повідомило, що порядок видачі зазначеної згоди на усиновлення дитини буде приведено у відповідність до положень Закону України «Про адміністративні послуги» згідно з пропозицією Комітету.

4.1. Взаємодія з органами державної влади та органами місцевого самоврядування

Єдина конкурентна політика всіх органів державної влади та органів місцевого самоврядування є необхідною запорукою функціонування та розвитку ефективного конкурентного середовища в Україні. Механізмом запобігання прийняттю державними органами рішень, що можуть негативно вплинути на конкуренцію, є погодження проектів таких рішень з органами Антимонопольного комітету України відповідно до частини четвертої статті 20 Закону України «Про Антимонопольний комітет України».

Антимонопольним комітетом України протягом 2013 року опрацьовано 1927 нормативно-правових актів, інших рішень та проектів рішень державних органів. З них відмовлено у погодженні 369 документів.

Надано зауваження та пропозиції до 511 актів щодо приведення їх у відповідність до вимог законодавства про захист економічної конкуренції. У 155 випадках пропозиції органів Антимонопольного комітету були враховані.

Міністерством інфраструктури були враховані пропозиції Антимонопольного комітету України до проекту Закону України «Про залізничний транспорт України», а саме, щодо більш чіткого розмежування повноважень центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері залізничного транспорту, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері транспорту, та центрального органу виконавчої влади, що забезпечує реалізацію державної політики з питань безпеки на наземному транспорті, зокрема з урахуванням особливостей, визначених Законом України «Про природні монополії». У законопроекті також було враховано запропонований Комітетом порядок визначення відповідних видів сполучень, категорій поїздів, вагонів, які будуть здійснювати перевезення пасажирів у комерційному сегменті. Після врахування зауважень законопроект був погоджений.

Антимонопольний комітет відмовив у погодженні проекту Закону України «Про державне регулювання діяльності суб'єктів природних монополій у сфері транспорту», розробленого Міністерством інфраструктури України. У законопроекті були відсутні єдині підходи до державного регулювання діяльності суб'єктів природних монополій та суб'єктів господарювання, що провадять діяльність на суміжних ринках, визначених, зокрема, у Законі України «Про природні монополії».

Комітетом були надані зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо врегулювання внутрішньої торгівлі» з метою запровадження конкурентних

відносин у сфері торгівельної діяльності та запобігання порушенням законодавства про захист економічної конкуренції у цій сфері.

Після опрацювання проекту Закону України «Про ринок житлово-комунальних послуг», Комітетом було зазначено, що прийняття законопроекту може призвести до руйнування системи державного управління, контролю і регулювання житлово-комунального господарства, вже налагодженої в окремих напрямках цієї сфери. У зв'язку з цим, Комітет зазначив про необхідність суттєвого доопрацювання проекту Закону України «Про ринок житлово-комунальних послуг», а також про доцільність спочатку розробити та затвердити Концепцію розвитку ринку житлово-комунальних послуг із визначенням етапів відповідного реформування.

Розглянувши проект Закону України «Про автомобільний транспорт», Комітетом було зауважено, що в проекті не наведено обґрунтувань необхідності отримання додаткових платних дозвільних документів, якими вводяться додаткові адміністративні бар'єри доступу на ринки автомобільних перевезень. Таке введення додаткових та необґрунтованих адміністративних обмежень може призвести до обмеження та/або спотворення конкуренції.

Доопрацьований Міністерством інфраструктури України законопроект був погоджений Комітетом.

Комітетом було відмовлено у погодженні проекту постанови Кабінету Міністрів України «Про внесення змін до Правил надання та отримання телекомунікаційних послуг», оскільки прийняття вищезгаданих Правил могло б призвести до недопущення, усунення чи обмеження конкуренції або ущемлення інтересів споживачів.

Крім того, Комітетом розглянуто низку проектів наказів міністерств із внесенням зауважень та пропозицій, які стосувалися ринків пасажирських

перевезень залізничним транспортом, послуг з виплати заробітної плати, ринків деревини.

З метою забезпечення функціонування ринку послуг з виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ на конкурентних засадах, Комітет звернувся до Міністерства фінансів України з пропозицією щодо доопрацювання проекту наказу «Про затвердження Змін до Порядку проведення відкритого конкурсу з визначення уповноважених банків України, через які має здійснюватися виплата заробітної плати працівникам бюджетних установ», який був оприлюднений на офіційному веб-сайті Міністерства фінансів України. У запропонованому проекті Наказу у порядку відбору уповноважених банків містяться вимоги щодо розміру статутного капіталу та обов'язкової істотної участі держави в статутному капіталі банку. Прийняття проекту Наказу і введення в дію зазначених змін могло створити ситуацію, за якої становище чотирьох банків у сегменті банківських послуг із виплати заробітної плати працівникам бюджетних установ матиме ознаки монопольного (домінуючого) (на сьогодні 4 банки із 175 відповідають одночасно умовам щодо розміру статутного капіталу та державної частки у статутному капіталі).

Проект Наказу у редакції, розробленій Міністерством фінансів України, не було погоджено.

Комітетом опрацьовано проект спільного наказу Міністерства інфраструктури та Міністерства аграрної політики та продовольства України «Про затвердження Спеціалізованої форми товарно-транспортної накладної при перевезенні деревини автомобільним транспортом (ТТН-ліс)».

Враховуючи, що відповідно до чинного законодавства діяльність суб'єктів господарювання, крім державних лісогосподарських підприємств, на ринку деревини не забороняється, визначення вантажовідправниками по Спеціалізованій товарно-транспортній накладній при перевезенні деревини

автомобільним транспортом (ТТН-ліс) тільки державних лісогосподарських підприємств або уповноважених ними структурних підрозділів обмежує самостійність в господарській діяльності суб'єктів господарювання, які не є державними лісогосподарськими підприємствами, і може мати негативні наслідки на конкуренцію на ринках деревини.

Комітетом було надано зауваження, які розробником враховані та доопрацьований проект погоджено.

Антимонопольний комітет України розглядав проекти наказів Міністерства інфраструктури України «Про затвердження Методики розрахунку тарифів на перевезення вантажів залізничним транспортом», «Про затвердження Методики розрахунку тарифів на перевезення пасажирів залізничним транспортом», «Про затвердження Методики розрахунку тарифів на перевезення пасажирів денними швидкісними поїздами Інтерсіті+».

Більшість зауважень, наданих з метою запобігання вчинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, були типовими для всіх трьох Методик. Комітет пропонував у проектах згаданих Методик передбачити, що при розрахунках тарифів на перевезення пасажирів та вантажів залізничним транспортом не враховуватимуться витрати, передбачені частиною третьою статті 9 Закону України «Про природні монополії».

Зауваження Комітету були враховані Міністерством інфраструктури України.

Однією з форм взаємодії з органами державної влади та органами місцевого самоврядування є спільні наради, які проводились як в Комітеті, так і в інших органах влади. Зокрема, такі наради відбулися за участю представників Міністерства інфраструктури України, Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері зв'язку та інформатизації,

Міністерства регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Київської міської державної адміністрації, Українського державного підприємства поштового зв'язку «Укрпошта» тощо.

Здебільшого, наради проводились з метою обговорення проектів нормативно-правових актів, що проходили погодження в Комітеті, або які Комітет направляв до зазначених органів влади. Також на нарадах обговорювалися проблемні питання, виявлені під час дослідження ринків у сфері підключення об'єктів будівництва, в тому числі об'єктів житлового будівництва, до інженерних мереж електро-, газо-, тепло- водопостачання та водовідведення, у сфері поводження з відходами, та проблеми з якими стикаються співвласники багатоквартирних будинків у процесі створення ОСББ.

4.2. Законопроектна та нормотворча робота

Протягом 2013 року Антимонопольним комітетом України було внесено до Кабінету Міністрів України 5 проектів законів та розроблено 11 нормативно-правових актів.

Відповідно до норм статті 18 Господарського кодексу, яка передбачає, що держава здійснює антимонопольно-конкурентну політику та сприяє розвиткові змагальності у сфері господарювання на основі загальнодержавних програм, що затверджуються Верховною Радою України, Антимонопольним комітетом було розроблено проект закону України про затвердження Загальнодержавної програми розвитку конкуренції в Україні на 2014 – 2024 роки. Метою Програми є розвиток конкуренції на товарних ринках як засіб підвищення ефективності функціонування товарних ринків та удосконалення механізму їх державного регулювання. Програму розроблено на основі узагальнення матеріалів багаторічних ринкових досліджень, що здійснювались Антимонопольним комітетом, аналізу практики виявлення та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції. До

розроблення проекту Програми було залучено 32 центральних та 27 місцевих органів виконавчої влади, Національний банк України, Інститут економіки та прогнозування Національної академії наук України.

Проект Загальнодержавної програми проаналізований та отримав позитивну оцінку з боку групи провідних у світі фахівців з питань конкурентної політики та права на чолі з Вільямом Ковачичем (голова ФТС США в 2008-2009 роках) в межах проведеного Конференцією ООН з питань торгівлі та розвитку (ЮНКТАД) огляду конкурентної політики та права в Україні. Цю позитивну оцінку підтвердили річні збори міжурядової групи експертів з конкурентної політики та права ЮНКТАД 9 липня 2013 року. Разом із тим, експертами ЮНКТАД було висловлено ряд додаткових пропозицій, врахованих у проекті. В Україні наукову експертизу проекту програми було проведено Інститутом економіки та прогнозування НАН України, Київським торговельно-економічним університетом, економічним факультетом Київського національного університету імені Тараса Шевченка.

Зазначений законопроект було схвалено Кабінетом Міністрів України 21 вересня 2013 року і внесено до Верховної Ради України (реєстр. № 3406); 20 листопада 2013 року Комітетом Верховної Ради з питань підприємництва, регуляторної та антимонопольної політики було розглянуто та рекомендовано для розгляду у першому читанні проект закону України про затвердження Загальнодержавної програми розвитку конкуренції в Україні на 2014 – 2024 роки.

У березні 2013 року Комітетом внесено на розгляд Кабінету Міністрів України проект Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» разом із проектом Закону України «Про внесення зміни до статті 35 Бюджетного кодексу України» (щодо державної допомоги суб'єктам господарювання).

Проект Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» був розроблений Антимонопольним комітетом України в

межах міжвідомчої робочої групи та за участю експертів проекту технічної допомоги ЄС у 2011 році. У серпні 2012 року Кабінет Міністрів України схвалив розроблений Антимонопольним комітетом України законопроект та вніс його до Верховної Ради України. Проект було схвалено Комітетом Верховної Ради України з питань економічної політики та Комітетом Верховної Ради України з європейської інтеграції, та рекомендовано до прийняття. Проте, оскільки зазначений законопроект не було розглянуто Верховною Радою України шостого скликання у першому читанні, відповідно до статті 105 Регламенту Верховної Ради України він був повернутий до Кабінету Міністрів України.

Враховуючи, що проект Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» не втратив актуальності, Антимонопольним комітетом було здійснено його повторне узгодження із зацікавленими органами влади та внесення на розгляд Кабінету Міністрів України.

Проекти Законів України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання» та «Про внесення зміни до статті 35 Бюджетного кодексу України» були схвалені на засіданні Кабінету Міністрів України 3 квітня 2013 року та подані до Верховної Ради України (реєстр. № 2749 та № 2750 відповідно). На засіданні Верховної Ради України, яке відбулося 8 жовтня 2013 року, зазначені законопроекти було прийнято за основу в першому читанні.

Антимонопольним комітетом України у 2013 році подано до Кабінету Міністрів України проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про захист економічної конкуренції» щодо забезпечення доказів у справах, що розглядаються органами Антимонопольного комітету України», розроблений на виконання Плану заходів щодо виконання у 2010 році Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу (затверджений розпорядженням Кабінету Міністрів України від 9 червня 2010 року № 1196-р). Прийняття

цього закону сприятиме закріпленню чіткого переліку можливих засобів доказування та створить умови для забезпечення належної доказової бази у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Зазначений законопроект був схвалений Урядом у 2011 році та внесений до Верховної Ради України, проте законопроект не був розглянутий Верховною Радою в першому читанні, тому відповідно до статті 105 Регламенту Верховної Ради України повернутий до Кабінету Міністрів України. Оскільки на теперішній час законопроект залишається актуальним, після повторного погодження із зацікавленими органами він був повторно схвалений на засіданні Кабінету Міністрів України та внесений до Верховної Ради України, де зареєстрований 07.05.2013 (реєстр. № 2955).

За результатами розгляду законопроекту на засіданні Комітету Верховної Ради України з питань підприємництва, регуляторної та антимонопольної політики 19 червня 2013 року законопроект рекомендовано прийняти в першому читанні за основу.

Антимонопольним комітетом України у 2013 році розроблено та подано до Кабінету Міністрів України проект Закону України «Про внесення змін до статті 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції» щодо пом'якшення відповідальності».

Законопроектом, зокрема, передбачається, що до особи, яка вчинила антиконкурентні узгоджені дії, але не першою з інших учасників цих дій добровільно повідомила про це Антимонопольний комітет України чи його територіальне відділення із наданням інформації, яка має суттєве значення для прийняття рішення у справі, застосовується пом'якшення відповідальності за вчинення антиконкурентних узгоджених дій, передбаченої статтею 52 Закону України «Про захист економічної конкуренції».

Прийняття закону створить умови для підвищення рівня розкриття антиконкурентних узгоджених дій органами Комітету, створення належної

доказової бази у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, що матиме позитивний вплив на розвиток конкуренції в Україні в цілому.

Розпорядженням Антимонопольного комітету України від 16 січня 2013 року № 21-р затверджено Порядок забезпечення проведення експертизи під час здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції (надалі – Порядок).

Порядком встановлюється процедура проведення експертизи під час здійснення Антимонопольним комітетом України контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції.

Законом України «Про Антимонопольний комітет України» визначено, що у сфері здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції, формування та реалізації конкурентної політики, сприяння розвитку конкуренції, нормативного й методичного забезпечення діяльності Антимонопольного комітету України та застосування законодавства про захист економічної конкуренції Антимонопольний комітет України має повноваження призначати експертизу та експерта з числа осіб, які володіють необхідними знаннями для надання експертного висновку.

Відповідно до статті 43 Закону України «Про захист економічної конкуренції» органи Комітету за власною ініціативою чи за клопотанням особи, яка бере участь у справі, мають право призначати експертизу.

Експертиза призначається для роз'яснення питань, що виникають під час розгляду справ про порушення законодавства про захист економічної конкуренції і потребують спеціальних знань.

Отримані результати експертизи є одним із засобів забезпечення доказів у справах про порушення законодавства про захист економічної конкуренції, зокрема щодо порушень, передбачених Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

Для забезпечення проведення експертизи може здійснюватися

закупівля зразків товарів.

Зазначене Розпорядження Антимонопольного комітету України зареєстроване в Міністерстві юстиції України 06 лютого 2013 року за № 22/22754.

У Верховній Раді України Антимонопольний комітет України здійснював супроводження законопроектів, внесених Кабінетом Міністрів України та народними депутатами з питань, що відносяться до компетенції Комітету.

Зокрема, Антимонопольний комітет здійснював супроводження проекту Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про захист економічної конкуренції» (реєстр. № 3436 від 04.12.2008, у Верховній Раді VII скликання – реєстр. № 0875 від 12.12.2012).

Проектом передбачається, зокрема, збільшення індивідуальних показників обсягів реалізації (вартості активів) учасників концентрації, перевищення яких створює обов'язок одержання попереднього дозволу, удосконалення правових механізмів протидії неправомірному використанню суб'єктом господарювання ринкового становища, зокрема, у випадках, коли продавець знаходиться в стані економічної залежності від покупця.

Законопроект прийнятий 14.04.2009 в першому читанні. На засіданні комітету Верховної Ради України з питань підприємництва, регуляторної та антимонопольної політики 19.06.2013 законопроект розглянутий та готується до другого читання.

Поряд із супроводженням законопроектів, розроблених Антимонопольним комітетом та внесених до Верховної Ради України Кабінетом Міністрів України, Комітет здійснював також супроводження проекту Закону України «Про внесення змін до деяких законів України (щодо удосконалення законодавства про захист економічної конкуренції)», внесеного народним депутатом України І.А. Белоусовою (реєстр. № 1184 від

13.03.2012, у Верховній Раді України VII скликання – реєстр. № 0880 від 12.12.2012).

Законопроект має на меті вдосконалити механізм та створити сприятливі умови отримання суб'єктами господарювання, що діють на регіональних товарних ринках, висновків у формі рекомендаційних роз'яснень щодо відповідності їх дій положенням статей 6, 10 і 13 Закону України «Про захист економічної конкуренції» та статті 15¹ Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції».

Згідно з дорученням Кабінету Міністрів України в Антимонопольному комітеті України щомісяця проводилася експертиза законопроектів, внесених народними депутатами України, які зареєстровані у Верховній Раді України. За результатами проведених експертиз до Кабінету Міністрів України вносилися висновки і пропозиції до відповідних законопроектів з питань, що належать до компетенції Антимонопольного комітету України.

На виконання зазначеного доручення, Комітетом опрацьовано понад 100 проектів законів, положення яких впливають чи можуть впливати на стан конкуренції, та направлено до Кабінету Міністрів України зауваження та пропозиції, спрямовані на удосконалення положень 56 законопроектів.

На підставі статті 20¹ Закону України «Про Антимонопольний комітет України» Комітет надав пропозиції до відповідних комітетів Верховної Ради України стосовно 40 законопроектів. Представники Комітету постійно беруть участь у засіданнях комітетів Верховної Ради України для підтримання пропозицій Комітету до відповідних законопроектів.

Крім того, постійно опрацьовувалися проекти нормативно-правових актів, які вносяться центральними органами виконавчої влади на розгляд Кабінету Міністрів України. Так, протягом 2013 року в Антимонопольному комітеті України опрацьовано 2059 таких проектів.

4.3. Взаємодія з громадськістю

У 2013 році особлива увага Антимонопольного комітету України приділялася налагодженню ефективного діалогу з громадськістю та інститутами громадянського суспільства з метою сприяння формуванню проконкурентної свідомості, а також для забезпечення принципів відкритості та прозорості діяльності Комітету.

На офіційному веб-порталі Антимонопольного комітету України, інтегрованому до Урядового веб-порталу, постійно висвітлюються поточні новини про діяльність Комітету та його територіальних відділень.

Протягом звітнього року підготовлено та оприлюднено на офіційному веб-порталі Антимонопольного комітету України та на суб-сайтах територіальних відділень Комітету понад 2257 інформаційних повідомлень про рішення та діяльність органів Комітету, розміщено 2074 рішення Постійно діючої адміністративної колегії Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері державних закупівель.

Опубліковано понад 24 тис. інформаційних матеріалів, що стосуються роботи Комітету, в мережі Інтернет, понад 500 – у друкованих засобах масової інформації. Керівництво Комітету протягом року здійснило 97 виступів на телебаченні та радіо.

Протягом 2013 року Комітетом проведено понад 100 заходів з адвокатування конкуренції та двостороннього спілкування з представниками бізнесу та громадськості.

Комітет активно взаємодіяв із засобами масової інформації під час конференцій, брифінгів, засідань круглих столів, виступів на радіо тощо.

Зокрема, такі заходи відбулися з учасниками ринків підключення об'єктів будівництва до інженерних мереж електропостачання, розподілу природного газу трубопроводами, нафтопродуктів, супутніх послуг при

наданні адміністративних послуг, послуг з вивезення, перероблення, захоронення твердих побутових відходів, ритуальних послуг.

Велика зацікавленість засобів масової інформації стосувалась проекту Закону України «Про Загальнодержавну програму розвитку конкуренції в Україні на 2014 – 2024 роки».

Для забезпечення прозорості у роботі Комітету протягом року проводились прес-конференції, виступи на радіо, інтерв'ю, публікувалися інформаційні повідомлення. Такі заходи стосувались, зокрема, підсумків діяльності Комітету, розробки Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014 – 2024 роки, діяльності Комітету на ринку оренди земель, дослідження питань ціноутворення на ринках нафти та нафтопродуктів і способів їх функціонування, розгляду питань надання рекомендацій та результатів розгляду справ щодо порушення законодавства про захист економічної конкуренції.

Широко висвітлювались у засобах масової інформації такі заходи, як: прес-конференція за результатами Огляду конкурентної політики та законодавства України, який було презентовано експертами ЮНКТАД в рамках Тринадцятої сесії Міжурядової групи експертів з конкурентного законодавства та політики, а також прес-конференція, присвячена розгляду питань впровадження нової електронної інформаційно-аналітичної системи подачі заяв до Антимонопольного комітету України щодо економічної концентрації та узгоджених дій.

З метою захисту та розвитку конкуренції за підтримки проекту ЄС «Гармонізація систем забезпечення конкуренції та державних закупівель в Україні до стандартів ЄС» відбулось засідання круглого столу на тему: «Презентація проекту Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Також при Антимонопольному комітеті України щорічно проводяться засідання Науково-експертної ради, до складу якої входять посадові особи та фахівці Комітету, представники інших органів виконавчої влади, наукових

організацій, експертів та спеціалістів в окремих галузях знань. Основною метою діяльності Ради є розгляд питань, пов'язаних із застосуванням антимонопольного законодавства України та напрацювання пропозицій щодо його вдосконалення. У 2013 році на засіданні Ради було обговорено питання щодо стану реалізації виконання Національного плану дій на 2013 рік стосовно впровадження Програми економічних реформ на 2010 – 2014 роки та щодо наукової експертизи проекту Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання».

Протягом 2013 року активно працювала Громадська рада при Антимонопольному комітеті України, до складу якої входять станом на 01.01.2014 45 представників інститутів громадянського суспільства. За звітний період відбулося п'ять засідань Громадської ради та низка засідань її робочих органів – спеціалізованих комітетів.

Зокрема, Громадською радою було проаналізовано та позитивно оцінено: проект Закону України «Про внесення зміни до статті 6 Закону України «Про захист економічної конкуренції» щодо пом'якшення відповідальності», проект Закону України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», проект Закону України «Про внесення змін до Закону України «Про захист економічної конкуренції» щодо забезпечення доказів у справах, що розглядаються органами Антимонопольного комітету України».

У 2013 році забезпечено випуск періодичного видання журналу «Конкуренція. Вісник Антимонопольного комітету України» та запроваджено щоквартальний випуск інформаційних бюлетенів (дайджестів) територіальних відділень.

Протягом 2013 року органами Комітету було розглянуто 637 запитів на публічну інформацію.

У звітному році Комітетом розглянуто у встановлені законодавством терміни 4 511 звернень громадян, що надійшли безпосередньо від громадян, Кабінету Міністрів та від інших органів влади. З них безпосередньо від громадян надійшло 3 874 звернення. З урахуванням колективних звернень до Комітету протягом 2013 року звернулося 14 098 осіб.

Із загальної кількості звернень громадян надано необхідну інформацію та позитивно вирішено питання щодо 2 472 випадків (55 відсотків загальної кількості звернень). Надіслано звернення на розгляд за належністю іншому органу влади, установі, організації у 489 випадках (11 відсотків). Відмовлено у задоволенні клопотання, запиту, скарги у 169 випадках (4 відсотки).

Станом на 01.01.2014 року у стадії розгляду (вирішення) заяв і скарг громадян відповідно до порядку, встановленого законодавством про захист економічної конкуренції, у системі органів Комітету знаходилося 1 324 звернення, що становило 29 відсотків від загальної кількості звернень.

За результатами співпраці Антимонопольного комітету України з державною установою «Урядовий контактний центр» у 2013 році було опрацьовано 154 звернення громадян.

Органи Комітету об'єктивно і вчасно розглядали всі звернення громадян, що надходили протягом року, перевіряли викладені в них факти, приймали рішення відповідно до чинного законодавства і забезпечували їх виконання, повідомляли громадян про наслідки розгляду звернень, вживали заходів з метою усунення причин, що їх породжують, систематично аналізували та інформували населення про хід цієї роботи.

З метою адвокатування конкуренції та покращення взаємодії органів Комітету з іншими органами влади, суб'єктами господарювання і громадськістю, Антимонопольним комітетом України запроваджено Дні відкритих дверей з питань захисту економічної конкуренції, що проходять в

областях за участю державних уповноважених Комітету. У рамках Днів відкритих дверей проводяться круглі столи та здійснюється прийом громадян.

Протягом 2013 року Дні відкритих дверей з питань захисту економічної конкуренції обласного рівня проведено територіальними відділеннями Антимонопольного комітету України у 23 регіонах. У районах та містах обласного значення протягом 2013 року територіальними відділеннями Комітету проведено 245 заходів. Всього протягом 2013 року територіальними відділеннями проведено 268 Днів відкритих дверей з питань захисту економічної конкуренції.

Головні питання, які розглядались під час заходів, стосувались інформування про діяльність органів Комітету, пріоритетних напрямів їх діяльності у 2013 році, спрямованих на запобігання, виявлення та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції на ринках реалізації лікарських засобів; підключення об'єктів будівництва, в тому числі об'єктів житлового будівництва, до інженерних мереж електро-, газо-, тепло-, водопостачання та водовідведення і надання комунальних послуг; збору, вивезення, перероблення та захоронення побутових відходів; супутніх послуг при наданні адміністративних послуг; ритуальних послуг.

Проведення Днів відкритих дверей територіальними відділеннями широко висвітлювалось у засобах масової інформації, мало позитивні відгуки керівництва областей, підприємців та громадськості.

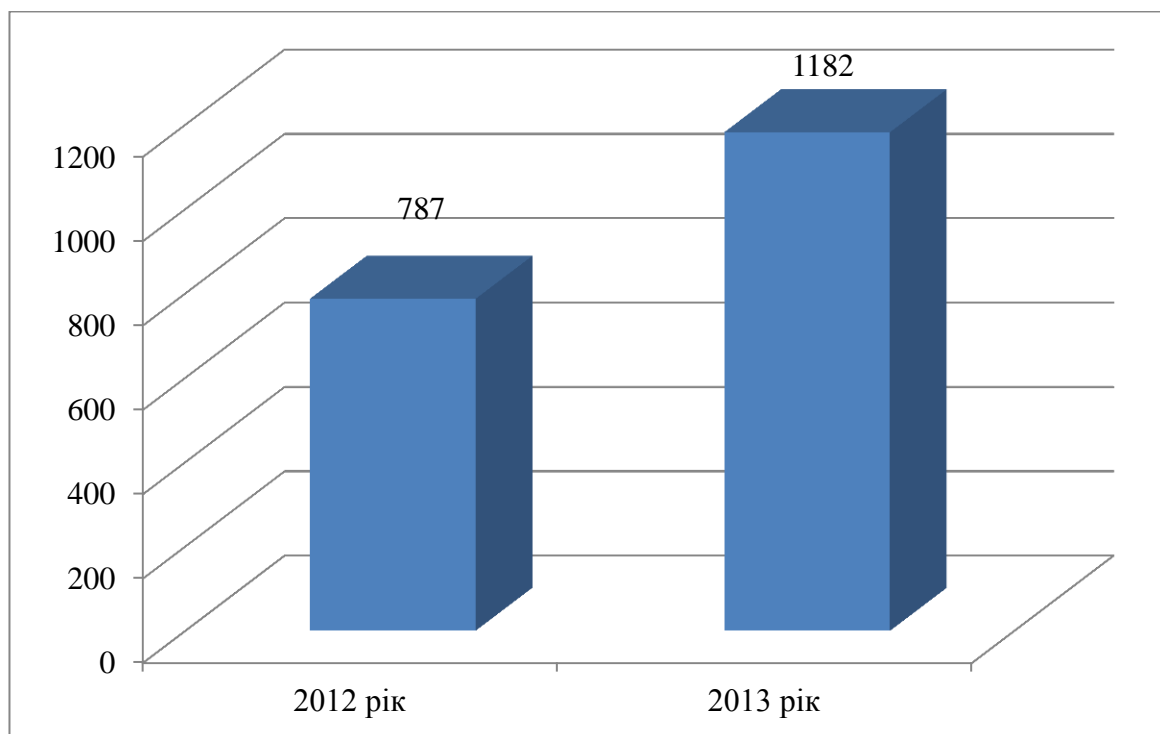
5. Діяльність Антимонопольного комітету України як органу оскарження рішень під час здійснення державних закупівель

Відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель» Антимонопольний комітет України є органом оскарження у сфері державних закупівель.

Захист прав та законних інтересів осіб, пов'язаних з участю у процедурах державної закупівлі, забезпечує Постійно діюча адміністративна колегія з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері державних

закупівель (надалі – Колегія), створена Комітетом у 2010 році відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель».

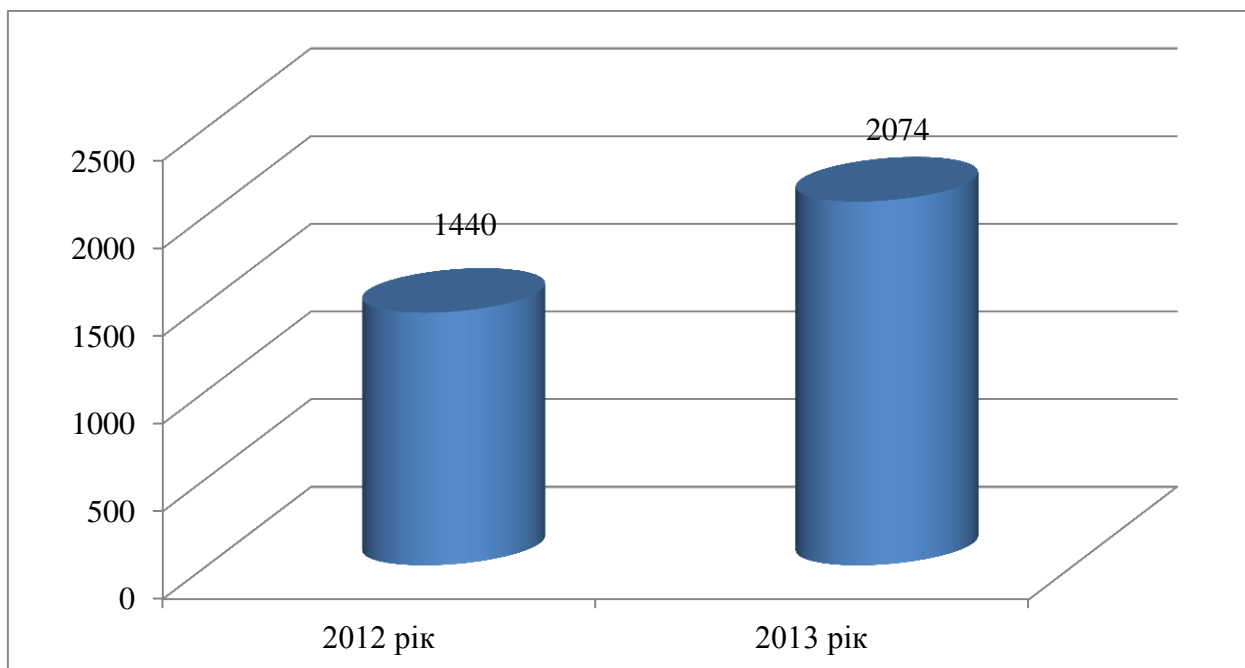
Протягом 2013 року до Комітету надійшло **1182** скарги, що на 50,1 відсотка більше показника 2012 року (**787**). Сума коштів, що були сплачені до державного бюджету України за подання скарг, становить **5905,1** тис. грн, що на 44,7 відсотка перевищує показники 2012 року (**4080** тис. грн).

Рис. 14. Кількість скарг з приводу порушень законодавства у сфері державних закупівель, які надійшли до органу оскарження у 2012 – 2013 роках

У 2013 році, порівняно з 2012 роком, на 4 відсотки зросла кількість проведених засідань Колегії – відповідно з 296 до 308. На засіданнях протягом звітного року прийнято 2074 рішення, що на 44 відсотки більше, ніж у попередньому році. З цих рішень: рішення про прийняття скарг до розгляду – 1024 (у 2012 році – 712), в тому числі про призупинення процедур закупівель – 454 (у 2012 році – 253); про відмову у задоволенні скарги – 341 (у 2012 році – 171); про задоволення скарги – 467 (за 2012 рік – 338), в тому числі про відміну процедур закупівель – 213 (за 2012 рік – 186).

Рис. 15. Кількість прийнятих рішень Постійно діючою адміністративною колегією з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері державних закупівель у 2012 – 2013 роках

У процесі виконання Комітетом функцій органу скарження відповідно до Закону України «Про здійснення державних закупівель» виявлено такі типові порушення замовниками вимог законодавства у сфері державних закупівель під час проведення ними процедур закупівель за державні кошти:

1) складання замовниками документації конкурсних торгів з порушенням основних принципів державних закупівель, визначених Законом України «Про здійснення державних закупівель», зокрема:

- встановлення непрозорих та нечітких технічних і кваліфікаційних вимог документації конкурсних торгів;

- штучне розширення предмета закупівлі (невиправдане об'єднання товару/послуг в один лот/предмет закупівлі; нечітке, загальне визначення предмета закупівлі);

- штучне звуження предмета закупівлі (зайва деталізація предмета закупівлі);

- помилки під час складання документації конкурсних торгів (невідповідність додатків документації конкурсних торгів основним вимогам документації конкурсних торгів);

2) процедурні порушення з боку Замовника, зокрема:

- порушення порядку оприлюднення/опублікування інформації про закупівлю;

- неправомірне відхилення пропозицій конкурсних торгів учасників процедури закупівлі;

- неправомірне визначення переможця процедури закупівлі;

- допущення до оцінки пропозицій конкурсних торгів учасників процедури закупівлі, які не відповідають вимогам документації конкурсних торгів;

- укладення договорів про закупівлю з порушенням строків, визначених Законом України «Про здійснення державних закупівель» (в тому числі під час процедури оскарження).

Так, рішенням Постійно діючої адміністративної колегії Антимонопольного комітету України комунальне підприємство «ЛІК» м. Києва» зобов'язано відмінити процедуру закупівлі послуг щодо технічного випробовування й аналізування (послуги з відновлення функціонування в м. Києві стаціонарних постів спостереження за станом атмосферного повітря).

Скаржник – товариство з обмеженою відповідальністю «Експертцентр Україна» звернувся щодо порушення комунальним підприємством «ЛІК» м. Києва» порядку проведення процедури закупівлі. Скаржник наполягав на скасуванні рішення про акцепт пропозиції конкурсних торгів товариства з обмеженою відповідальністю «ІТ-ЛЕНД», який став переможцем у процедурі закупівлі, та проведенні повторної оцінки пропозицій конкурсних торгів відповідно до вимог Закону України «Про здійснення державних закупівель».

Як було з'ясовано, свої пропозиції конкурсних торгів надали три учасники процедури закупівлі, пропозиції яких не відповідали умовам документації конкурсних торгів. За результатами аналізу інформації, отриманої під час розгляду скарги, було встановлено, що не відмінивши процедуру закупівлі, Замовник порушив вимоги Закону України «Про здійснення державних закупівель», згідно з яким замовник відмінює торги у разі відхилення всіх пропозицій конкурсних торгів згідно з цим Законом.

Постійно діюча адміністративна колегія Антимонопольного комітету України з розгляду скарг про порушення законодавства у сфері державних закупівель, розглянувши скаргу приватного підприємства «ВІКТОРІЯ» (надалі – Скаржник) щодо порушення Відділом освіти Ічнянської райдержадміністрації Чернігівської області (надалі – Замовник) порядку проведення процедури закупівлі в одного учасника вугілля кам'яного марки АМ (13-25), прийняла рішення зобов'язати Замовника відмінити процедуру закупівлі в одного учасника.

Під час здійснення аналізу інформації, отриманої в ході розгляду скарги, було встановлено, що дії Замовника свідчать про порушення ним основних принципів здійснення державних закупівель, а саме – добросовісна конкуренція серед учасників, максимальна економія та ефективність, відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель та недискримінація учасників. Зокрема, в Обґрунтуванні застосування процедури закупівлі в одного учасника була відсутня інформація щодо причин та обставин, якими керувався Замовник під час обрання процедури закупівлі в одного учасника, не надано Колегії документального підтвердження підставності обрання саме Товарної біржі «Універсальна міжрегіональна», як найбільш вигідного та зручного варіанта для проведення біржових торгів і проведення процедури закупівлі в одного учасника (при цьому ініціатором організації біржових торгів на Товарній біржі «Універсальна міжрегіональна» був не Замовник, а саме зазначена біржа).

Колегією було встановлено, що під час проведення цієї процедури закупівлі Замовник допустив порушення, які на момент прийняття Колегією цього рішення було неможливо виправити.

Постійно діючою адміністративною колегією Антимонопольного комітету України розглянуто скаргу товариства з обмеженою відповідальністю «ТФ-К» щодо порушення комунальним комерційним підприємством Донецької міської ради «Донецькміськвітло» порядку проведення процедури закупівлі в одного учасника устаткування електричного та його частин, трубок ізоляційних та з'єднувальних деталей. Скаржник повідомляв про порушення Замовником порядку проведення Процедури закупівлі.

Аналіз обставин та документів, отриманих в ході розгляду скарги, не свідчив про нагальну потребу у здійсненні закупівлі у зв'язку з виникненням особливих економічних чи соціальних обставин, які унеможливають дотримання Замовником строків для проведення процедур конкурсних торгів, та не підтверджував зазначену в Обґрунтуванні умову застосування Процедури закупівлі в одного учасника. Колегією встановлено, що Замовник вчинив порушення, які вплинули на об'єктивність визначення переможця Процедури закупівлі.

Комунальне комерційне підприємство Донецької міської ради «Донецькміськвітло» було зобов'язано відмінити процедуру закупівлі.

Із загальної кількості прийнятих Колегією рішень 74 рішення оскаржено до суду, що становить всього 3,5 відсотка від загальної кількості (показник залишився на рівні минулого року). У 2012 році таких рішень було 51. З числа рішень Колегії, оскаржених до суду, залишено без змін – 61, що становить 82,4 відсотка від кількості оскаржених до суду рішень Колегії та 2,9 відсотка від кількості прийнятих рішень.

Комітет у звітному році посилив співпрацю з правоохоронними органами у сфері державних закупівель, постійно здійснювався обмін інформацією. У звітному році надіслано 22 листи до правоохоронних органів, у т. ч. про виявлені порушення і злочини, що у 2,7 разу більше, ніж у 2012 році.

Протягом 2013 року Комітет брав участь в удосконаленні нормативно-правової бази у сфері державних закупівель.

До прикладу, Комітет погодив доопрацьований Міністерством економічного розвитку і торгівлі України проект постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження переліку товарів та послуг, що повинні закуповуватись за процедурою електронного реверсивного аукціону».

Комітет погодив доопрацьований Міністерством економічного розвитку і торгівлі України проект постанови «Про затвердження Порядку організації та проведення конкурсного відбору електронних майданчиків та операторів електронних майданчиків».

6. Міжнародна діяльність

У 2013 році міжнародна діяльність Комітету спрямовувалась на розширення співробітництва з іноземними конкурентними відомствами і міжнародними організаціями. Використання на національному рівні набутого ними позитивного досвіду у сфері розвитку та захисту конкуренції, обмін практичним та теоретичним досвідом – головна мета такої взаємодії.

У звітному році продовжено співробітництво Антимонопольного комітету України з Конференцією ООН з питань торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), зокрема, в частині здійснення ЮНКТАД Огляду конкурентного законодавства та політики України, розпочатого у 2012 році³.

---

³ З повним текстом Огляду можна ознайомитись на офіційному веб-сайті Антимонопольного комітету України за адресою: <http://www.amc.gov.ua/amku/doccatalog/document?id=98780&schema=main>

Огляд конкурентного законодавства та політики України (надалі – Огляд) було ініційовано Антимонопольним комітетом України, який звернувся з відповідним запитом до Генерального секретаря ЮНКТАД в межах Рамкової програми партнерства Уряду України та ООН на 2012 – 2016 роки, схваленої Урядом.

В рамках здійснення Огляду, у січні 2013 року, Комітетом організовано проведення в м. Києві Міжнародної конференції «Стратегія розвитку конкурентного законодавства в Україні та огляд міжнародного досвіду», а також семінару з питань конкуренції за участю високопосадових представників міжнародних організацій, іноземних конкурентних відомств та центральних органів виконавчої влади України.

Особливістю Огляду конкурентного законодавства та політики України стало те, що на відміну від оглядів інших країн, здійснених ЮНКТАД в попередні роки, його мета не обмежилась ознайомленням світової спільноти зі станом конкурентного законодавства та політики в Україні та наданням загальних рекомендацій щодо їх розвитку. Цей Огляд був також спрямований на досягнення більш конкретних цілей, а саме розроблення змістовних пропозицій до проекту Загальнодержавної програми розвитку конкуренції в Україні на 2014 – 2024 роки.

Огляд було презентовано на Тринадцятій сесії Міжурядової групи експертів з конкурентного законодавства та політики ЮНКТАД, яка тривала з 8 по 12 липня 2013 року у м. Женева (Швейцарська Конфедерація).

Переважну більшість рекомендацій, викладених в зазначеному Огляді, враховано в проекті Закону України «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку конкуренції в Україні на 2014 – 2024 роки», який схвалено Урядом та внесено на розгляд Верховної Ради України (реєстр. № 3406 від 10.10.2013).

У 2013 році Комітетом продовжено активну роботу в межах участі у діяльності Комітету з конкуренції Організації економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР).

Протягом 2013 року представники Комітету брали участь у засіданнях Комітету ОЕСР з конкуренції, його робочих групах та щорічному Глобальному форумі з конкуренції (м. Париж, Французька Республіка).

На цих заходах Комітет, зокрема, представив доповіді на такі теми: «Законодавство України у сфері поводження з побутовими відходами», «Засоби захисту у справах транскордонного злиття», «Питання конкуренції у харчовій промисловості». Також було представлено звіт Антимонопольного комітету України за 2012 рік.

Наприкінці року керівником Комітету ОЕСР з конкуренції та в цілому керівництвом ОЕСР відзначена активна участь Комітету в роботі органів ОЕСР.

В рамках співробітництва з Угорським регіональним центром ОЕСР з питань конкуренції Антимонопольний комітет України брав участь у заходах, які проводилися цим центром, зокрема, за такими напрямками, як запобігання і припинення дискримінаційних практик (цінова дискримінація та знижки за лояльність), аналіз та процедури конгломератних злиттів, конкуренція на ринках електроенергії, а також права інтелектуальної власності і конкурентного права.

Комітет співпрацював з конкурентними відомствами інших країн світу з метою обміну досвідом, зокрема, з питань здійснення контролю за концентрацією суб'єктів господарювання. Так, у червні 2013 року був проведений семінар на тему «Процедури сповіщення про злиття та розслідування злиттів Федеральною торговою комісією США» за участю представників Федеральної торгової комісії. Учасниками семінару були обговорені питання щодо системи державного контролю за злиттями у США

та Україні; підстав звернення суб'єктів господарювання до ФТК і Комітету про надання дозволу на здійснення концентрації; відповідальності суб'єктів господарювання за порушення конкурентного законодавства у сфері контролю за злиттями тощо. Учасники семінару обмінялись власним досвідом та практикою досліджень під час здійснення контролю за концентрацією.

У межах співробітництва з Європейським Союзом Антимонопольний комітет України здійснює виконання пріоритетів Порядку денного асоціації Україна – ЄС, передбачених розділами «Конкуренція» та «Державні закупівлі».

На виконання цих пріоритетів у частині розділу «Конкуренція» Комітетом розроблено проекти Законів України «Про державну допомогу суб'єктам господарювання», «Про затвердження Загальнодержавної програми розвитку конкуренції в Україні на 2014 – 2024 роки» та «Про внесення змін до Закону України «Про захист економічної конкуренції» щодо забезпечення доказів у справах, що розглядаються органами Антимонопольного комітету України».

У 2013 році Антимонопольний комітет України брав участь в опрацюванні проектів міжнародних угод. Так, Комітетом опрацьовано автентичний переклад тексту Угоди про асоціацію між Україною та ЄС. Після врахування в документі пропозицій, наданих Комітетом, документ було погоджено без зауважень. Також Комітетом опрацьовано та погоджено проект Угоди між Україною та Європейським Союзом і його державами-членами про Спільний авіаційний простір.

У 2013 році завершено реалізацію проектів технічної допомоги «Гармонізація систем забезпечення конкуренції та державних закупівель України до стандартів ЄС» та «Впровадження конкурентної політики: кращі міжнародні практики, економічний аналіз та інституційна структура».

В межах цих проектів технічної допомоги Комітету надано, зокрема, підтримку у вдосконаленні конкурентного законодавства, рекомендації щодо подальшої його адаптації до правил конкуренції ЄС, рекомендації з покращення функції підтримки конкуренції, допомогу у розробленні Загальнодержавної програми розвитку конкуренції в Україні на 2014 – 2024 роки, рекомендації з підготовки законодавства про державну допомогу та стосовно інституційного розвитку та навчання працівників Комітету. Також обговорено питання інституційного забезпечення регулювання окремих секторів та загальних методів правозастосування у галузі конкуренції, здійснено обмін досвідом у методології розслідувань антиконкурентних узгоджених дій, економічних методів виявлення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, а також виявлення узгоджених дій під час застосування процедур державних закупівель.

Тривала робота в межах взаємодії конкурентних відомств держав - учасниць СНД на базі Міждержавної ради з антимонопольної політики (МРАП). У 2013 році представники Комітету взяли участь у 38-му засіданні МРАП (м. Мінськ, Республіка Білорусь) та 39-му засіданні МРАП (м. Іркутськ, Російська Федерація). На засіданнях розглядалися актуальні питання конкурентної політики та обговорювались перспективи розвитку взаємодії між конкурентними органами держав-учасниць СНД.

Антимонопольний комітет України взяв участь у діяльності Робочої групи з дослідження питань ціноутворення на ринках нафти і нафтопродуктів та способів їх функціонування (надалі – Робоча група), засідання якої відбулось у березні 2013 року в місті Києві.

В засіданні Робочої групи взяли участь представники конкурентних відомств Європи та інших країн, органів державної влади України, бізнесу тощо.

Під час засідання обговорювались питання щодо порядку обміну інформацією між членами Робочої групи, підготовки Спільної платформи з обміну інформацією на ринках нафти та нафтопродуктів, підготовки пропозицій для національних урядів щодо розвитку конкуренції на зазначених ринках. Крім результатів аналізу ринків нафтопродуктів, українською стороною були надані конкретні пропозиції щодо змісту Спільної платформи з обміну інформацією та способів використання її можливостей.

За підсумками засідання Робочої групи учасниками засідання було підписано Київську декларацію, в якій викладені висновки про проведену роботу та визначені подальші плани діяльності Робочої групи.

Протягом 2013 року проводилась робота щодо розширення договірно-правової бази з конкурентними відомствами інших країн. Головою Антимонопольного комітету України В. Цушком і Президентом Турецького конкурентного відомства Нуреттіном Калдиримджи 9 жовтня 2013 року було підписано Меморандум про співробітництво у сфері захисту економічної конкуренції між Антимонопольним комітетом України та Турецьким конкурентним відомством.

7. Кадрове, фінансове та наукове забезпечення

Структура, компетенція та організація діяльності Антимонопольного комітету України визначена Законом України «Про Антимонопольний комітет України». Відповідно до законодавства Антимонопольний комітет України утворюється у складі Голови та восьми державних уповноважених.

Антимонопольний комітет України і його 27 територіальних відділень становлять систему органів Антимонопольного комітету України, яку очолює Голова Комітету. Територіальні відділення створені в Автономній Республіці Крим, усіх областях та містах Києві та Севастополі.

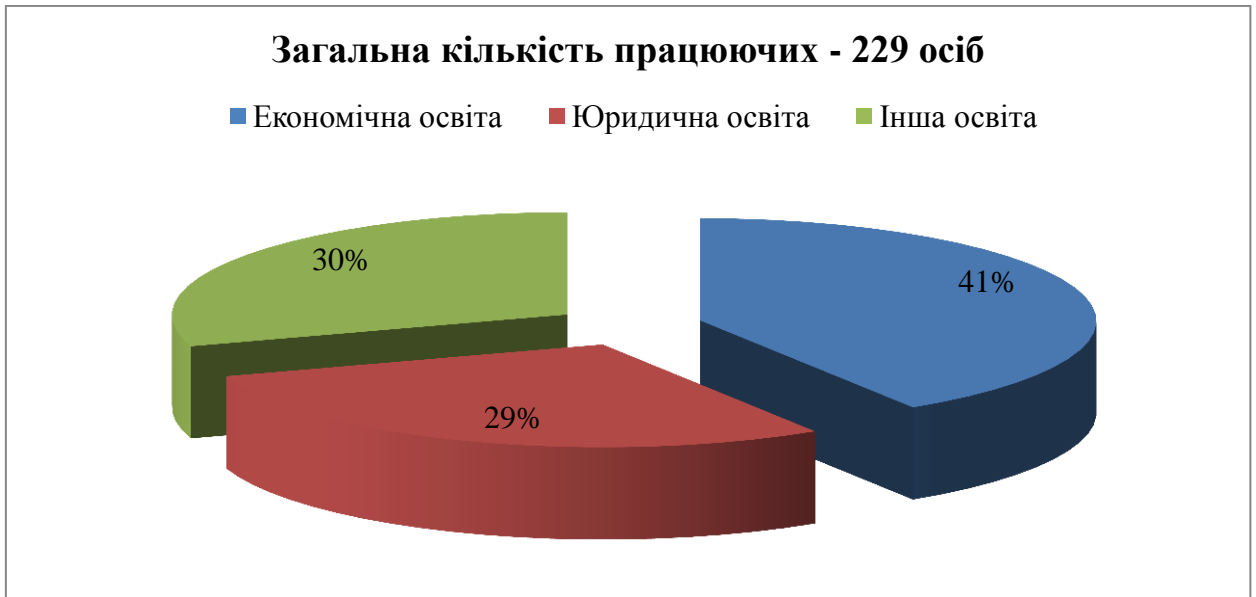
Антимонопольний комітет України, адміністративні колегії Антимонопольного комітету України, державні уповноважені, адміністративні колегії територіальних відділень Комітету є органами Антимонопольного комітету України. Роботу із забезпечення діяльності системи органів Комітету здійснює апарат Комітету та територіальні відділення.

Структура та штатний розпис Антимонопольного комітету України та його територіальних відділень затверджуються Головою Комітету в межах видатків згідно з кошторисом доходів і видатків.

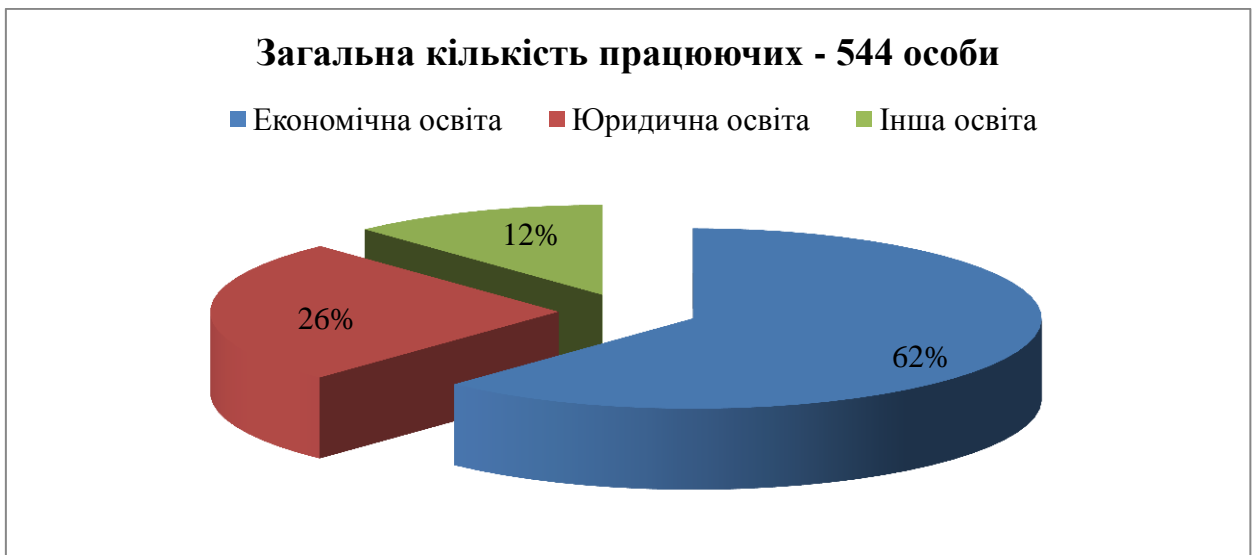
Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 року № 937 «Про затвердження граничної чисельності працівників апарату центральних органів виконавчої влади» гранична чисельність працівників центрального апарату Антимонопольного комітету України становить 258 штатних одиниць.

Постановою Кабінету Міністрів України від 14 листопада 2011 року №1184 «Про затвердження граничної чисельності працівників територіальних органів центральних органів виконавчої влади» гранична чисельність територіальних відділень Антимонопольного комітету України встановлена у кількості 588 штатних одиниць.

На 31 грудня 2013 року кількість працюючих у центральному апараті Комітету становила 229 осіб. Із них із вищою освітою – 226 осіб (зокрема, економічною – 94 (41%) , юридичною – 67 (29%), із науковим ступенем – 8). Кількість працюючих у територіальних відділеннях становила 544 особи. Із них із вищою освітою – 532 особи (зокрема, економічною – 331 (62%), юридичною –141 (26%), з науковим ступенем – 9).

Рис. 16. Кількість працівників з вищою освітою за спеціальностями у центральному апараті Антимонопольного комітету України на 31.12.2013

Рис. 17. Кількість працівників з вищою освітою за спеціальностями в територіальних відділеннях Антимонопольного комітету України на 31.12.2013

Протягом звітного року вжито заходів із зміцнення керівної ланки територіальних відділень Комітету: нових голів територіальних відділень призначено у Закарпатському, Київському, Львівському, Херсонському, Черкаському обласних територіальних відділеннях, Київському,

Севастопольському міських територіальних відділеннях; заступників голів – у Донецькому, Закарпатському, Київському, Полтавському обласних територіальних відділеннях, Київському міському територіальному відділенні.

Рис. 18. Система органів Антимонопольного комітету України

У звітному році обсяг бюджетних асигнувань на здійснення повноважень Антимонопольного комітету України відповідно до Закону України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» від 06.12.2012 № 5515-VI становив:

- за бюджетною програмою «Керівництво та управління у сфері конкурентної політики, контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції», код програмної класифікації видатків та кредитування (надалі – КПКВК) 6011010 у розмірі 67959,0 тис. грн по загальному фонду державного бюджету (у т.ч. центральному апарату – 27539,5 тис. грн) та 4035,2 тис. грн по спеціальному фонду державного бюджету (у т.ч. центральному апарату – 3942,1 тис. грн);

- за бюджетною програмою «Прикладні розробки у сфері конкурентної політики та права», код програмної класифікації видатків та кредитування

(надалі – КПКВК) 6011020 у розмірі 1196,2 тис. грн по загальному фонду державного бюджету.

Протягом року до річного розпису видатків державного бюджету вносилися зміни.

За результатами аналізу фінансової звітності протягом 2013 року з метою раціонального використання бюджетних коштів та недопущення виникнення кредиторської заборгованості вносились зміни за КПКВК 6011010 в розрізі кодів економічної класифікації видатків шляхом перерозподілу кошторисних призначень.

У цілому обсяг асигнувань загального фонду державного бюджету, затверджений розписом на 2013 рік, не змінився.

Надійшло асигнувань за КПКВК 6011010 «Керівництво та управління у сфері конкурентної політики, контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції» із загального фонду Державного бюджету у розмірі – 67031,7 тис. грн, касові видатки становили – 67031,7 тис. грн, фактичні видатки – 67618,8 тис. грн.

Видатки по захищеним статтям Державною казначейською службою України були забезпечені повністю.

Рівень фінансування інших видатків (КЕКВ 5000) при плані асигнувань 3732,3 тис. грн становив 3021,8 тис. грн, тобто 81 відсоток. Недофінансування становило 710,5 тис. грн.

Крім того, із суми виділених асигнувань на інші видатки у звітному році 108,5 тис. грн було використано на погашення кредиторської заборгованості за коштами загального фонду, яка виникла на 01.01.2013 у сумі 274,5 тис. грн, 96,3 тис. грн – не було використано у зв'язку з непроведенням платежів територіальними органами казначейства за наданими платіжними дорученнями (кошти зараховані до державного бюджету). Отже, у цілому із передбачених планом асигнувань коштів на інші видатки було використано на видатки поточного року лише 2817,0 тис. грн, тобто 75,4 відсотка від затверджених кошторисом.

Наслідком такого стану фінансування стало виникнення кредиторської заборгованості за коштами загального фонду станом на 01.01.2014 у сумі 701,5 тис. грн, що на 427,0 тис. грн більше у порівнянні з початком звітного року. Із вказаної кредиторської заборгованості прострочена кредиторська заборгованість становила 297,9 тис. грн. Причиною виникнення кредиторської заборгованості на суму 96,3 тис. грн (з неї прострочено 82,4 тис. грн) стало непроведення платежів територіальними органами казначейства та на суму 605,2 тис. грн (з неї прострочено 215,5 тис. грн) – недофінансування видатків.

Фінансові зобов'язання взяті в межах кошторисних призначень, нецільового використання коштів, перевищення фактичних видатків над запланованими не встановлено.

Кошти загального фонду державного бюджету використовувались на забезпечення діяльності органів Антимонопольного комітету України, а саме: на виплату заробітної плати працівникам системи органів Антимонопольного комітету України та проведення розрахунків з нарахувань на оплату праці, погашення кредиторської заборгованості, оплату комунальних послуг та спожитих енергоносіїв, експлуатаційних послуг, пов'язаних з утриманням службових приміщень, придбання канцелярських товарів, оплату послуг зв'язку, оренду службових приміщень, де розміщено територіальні відділення, охорону та протипожежний захист, транспортне та інформаційне забезпечення, супроводження програмних засобів, розрахунково-касове обслуговування, відрядження тощо.

Надійшло асигнувань за КПКВК 6011020 «Прикладні розробки у сфері конкурентної політики та права» із загального фонду Державного бюджету у розмірі – 1196,0 тис. грн, касові видатки становили – 1196,0 тис. грн, фактичні видатки – 1196,0 тис. грн.

За КПКВК 6011020 «Прикладні розробки у сфері конкурентної політики та права» Центром комплексних досліджень з питань антимонопольної політики, що підзвітний Антимонопольному комітету

України, виконувались наукові розробки, які формувались виходячи з необхідності реалізації завдань, покладених на Комітет.

Гранична чисельність штатних працівників Центру комплексних досліджень становить 32 одиниці. Фактична чисельність станом на 01 січня 2014 року становила 16 штатних одиниць.

Кредиторська заборгованість по загальному фонду за КПКВК 6011020 «Прикладні розробки у сфері конкурентної політики та права» станом на 01.01.2014 відсутня.

Відповідно до Закону України «Про захист економічної конкуренції» та Закону України «Про Державний бюджет України на 2013 рік» кошти за подання заяв про надання дозволу на концентрацію, на узгоджені дії та надання попередніх висновків з цих питань зараховувались до спеціального фонду державного бюджету як власні надходження Антимонопольного комітету України.

На рахунки органів Антимонопольного комітету України за кодом класифікації доходів 25010000 «Плата за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з функціональними повноваженнями» від сплати за розгляд заяв про концентрацію, узгоджені дії, надання попередніх висновків надійшло 4613,8 тис. грн, що на 120,4 тис. грн більше, ніж у минулому 2012 році (4493,4 тис. грн), 21,6 тис. грн – від додаткової (господарської) діяльності та 0,8 тис. грн – від реалізації майна. Загальна сума власних надходжень у 2013 році становила 4636,2 тис. грн.

З урахуванням змін, які вносилися протягом 2013 року до кошторису спеціального фонду державного бюджету Комітету, сума затверджених кошторисом асигнувань становила 5725,4 тис. грн. Внесені зміни пов'язані із збільшенням видатків внаслідок перевищення надходжень до спеціального фонду, затверджених кошторисами органів Комітету, та їх перерозподілом.

Відповідно до затверджених кошторисів кошти спеціального фонду в сумі 4719,7 тис. грн були використані згідно зі статтею 28 Закону України «Про Антимонопольний комітет України» на матеріально-технічне

забезпечення, розвиток інформаційно-аналітичної бази, друковані видання Антимонопольного комітету України та інші видатки, що не забезпечені видатками загального фонду, у тому числі 143,3 тис. грн спрямовано на погашення кредиторської заборгованості, яка виникла за коштами загального фонду державного бюджету станом на 01.01.2013.

В звітному періоді Комітетом за рахунок надходження коштів спеціального фонду кошторису центрального апарату відповідно до наказів Голови Комітету територіальним відділенням було перераховано кошти в сумі 394,1 тис. грн, у тому числі 66,4 тис. грн – на погашення кредиторської заборгованості, яка виникла за коштами загального фонду державного бюджету станом на 01.01.2013.

Кредиторська заборгованість за коштами спеціального фонду за КПКВК 6011010 «Керівництво та управління у сфері конкурентної політики, контроль за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції» станом на 01.01.2014 становила 32,0 тис. грн (із неї прострочено 15,4 тис. грн) і виникла виключно у зв'язку з не проведенням платежів територіальними органами казначейства.

Кредиторська заборгованість є бюджетною і зареєстрована в органах Державної казначейської служби України як фінансові зобов'язання.

За програмою «Прикладні розробки у сфері конкурентної політики та права» (КПКВК 6011020) на рахунок за кодом класифікації доходів державного бюджету 25010000 «Надходження від плати за послуги, що надаються бюджетними установами згідно з законодавством» надійшло 628,0 тис. грн.

Відповідно до затвердженого кошторису Центру комплексних досліджень з питань антимонопольної політики надходження спеціального фонду в сумі 529,5 тис. грн було використано на проведення заходів, пов'язаних з виконанням основних функцій Центру.

Кредиторська заборгованість по спеціальному фонду за КПКВК 6011020 «Прикладні розробки у сфері конкурентної політики та права» станом на 01.01.2014 відсутня.

На виконання вимог постанови Кабінету Міністрів України від 28.02.2002 № 228 «Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ» (зі змінами) Комітетом постійно проводився аналіз законності та правильності розрахунків, доцільності запланованих видатків, правильності їх розподілу за економічною класифікацією, повноти надходження доходів, додержання чинних посадових окладів, надбавок, доплат, норм, лімітів, а також інших показників відповідно до законодавства. Крім того, протягом року постійно проводився аналіз взятих зобов'язань, виходячи з необхідності забезпечення виконання першочергових заходів та заходів щодо скорочення витрат у плановому періоді.

Аналіз фінансової та бюджетної звітності органів Комітету за 2013 рік свідчить, що в умовах обмежених фінансових ресурсів, завдяки проведеним заходам, які були спрямовані на раціональне та економне витрачання бюджетних коштів, забезпечено виконання основних функцій Комітету.

З метою забезпечення застосування законодавства про захист економічної конкуренції органами Антимонопольного комітету Центром комплексних досліджень з питань антимонопольної політики протягом 2013 року виконано 8 науково-дослідних робіт.

За тематикою виконувані Центром роботи спрямовані на практичне застосування їх результатів у діяльності Комітету. Дослідження минулого року стосувалися, зокрема, тенденцій розвитку конкурентних відносин в економіці України у 2012 році, розробки національних критеріїв оцінки економічної концентрації, тенденцій стану конкуренції на фондовому ринку, методичних підходів визначення товарних і територіальних меж ринків зберігання на сертифікованих зернових складах, аналізу та врегулювання проблем дотримання законодавства про захист економічної конкуренції у

сфері комунальних послуг, розробки методичного інструментарію забезпечення умов економічної конкуренції на ринках сільськогосподарської продукції формування системи моніторингу стану та тенденцій розвитку конкуренції на загальнодержавному, галузевому та регіональному рівні, наукового забезпечення конкурентної політики в умовах модернізації економіки.

В межах досліджень тенденцій розвитку конкурентних відносин в економіці України у 2012 році проведено оцінку рівня конкурентного середовища на основі аналізу структурних передумов конкуренції в національній економіці та деяких її секторах, оцінено рівні монополізації в розрізі укрупнених видів діяльності, розраховані частки найбільших підприємств в обсязі реалізованої продукції щодо видів економічної діяльності, проаналізовано структурні передумови конкуренції за секторами економіки, визначено рівень монополізації галузей. Результати роботи буде використано Комітетом при дослідженнях стану певних товарних ринків.

У дослідженні з вивчення тенденцій стану конкуренції на фондовому ринку акцентована увага на законодавчих змінах, які стосувались умов функціонування фондового ринку, висвітлено основні тенденції глобалізації світового фондового ринку. Проаналізовано показники ринкової капіталізації в Україні, розглянуто проблеми упорядкування правовідносин на фондовому ринку України, наголошено на важливості прийняття закону щодо стимулювання розвитку інвестиційного бізнесу в Україні. В роботі запропоновано пріоритетні напрями вдосконалення правового регулювання фондового ринку: розвиток нормативно-правової бази у сфері інститутів спільного інвестування, ринку похідних цінних паперів, удосконалення механізмів корпоративного управління, забезпечення захисту прав акціонерів та покращення механізмів розкриття інформації про діяльність емітентів.

Практичне використання органами Комітету матимуть результати наукової роботи, яка стосувалася методичних підходів визначення товарних і

територіальних меж ринків послуг зі зберігання на сертифікованих зернових складах. Методологічні засади дослідження цього ринку, а також форму анкети для опитування споживачів цих послуг розроблено в межах наукової роботи, запропоновано сучасні способи проведення такого анкетування за допомогою мережі Інтернет. Зазначений метод може бути використано при проведенні анкетного опитування щодо інших ринків, інших завдань та цілей. Інформація, отримана за результатом аналізу цін на такі послуги та досліджена динаміка вартості послуг, наведена у формі таблиць, діаграм, графіків за видами сільськогосподарської продукції та у розрізі регіонів, дає можливість спеціалістам Комітету більш якісно проводити аналіз економічної поведінки. Запропоноване програмне забезпечення дозволить територіальним відділенням Комітету автоматизувати обробку інформації при здійсненні моніторингу цього ринку, виявляти проблеми за допомогою індикативного показника коефіцієнта варіації, який показує відносний ступінь коливання цін на ту чи іншу послугу підприємств елеваторної промисловості у межах окремого регіону.

Результатом наукової роботи у сфері комунальних послуг є пропозиції щодо врегулювання проблем дотримання законодавства про захист економічної конкуренції у сфері комунальних послуг. Зокрема, обґрунтовано необхідність розробки та затвердження ефективних механізмів управління та регулювання діяльності підприємств, які надають комунальні послуги на місцевому рівні.

Методологічні підходи дослідження функціонування ринків сільськогосподарської продукції розкрито у роботі з розробки методичного інструментарію забезпечення умов економічної конкуренції на ринках сільськогосподарської продукції. Визначено особливості формування та функціонування ринку оренди земель сільськогосподарського призначення, проведено аналіз нормативно-правового забезпечення контролю за діяльністю суб'єктів господарювання на зазначеному ринку, охарактеризовано діяльність агрохолдингів як основних учасників ринку земель сільськогосподарського призначення. Встановлено наявність ризиків

монополізації агрохолдингами ринку оренди землі сільськогосподарського призначення. Виявлено неузгодженості та проблеми державного контролю стану орендних відносин на землях сільськогосподарського призначення та запропоновано можливі шляхи їх подолання.

Удосконаленню чинної в Україні системи оцінки стану та тенденцій розвитку конкурентного середовища були присвячені дослідження іншої наукової роботи, за результатами якої запропоновано цілісну систему такої оцінки, яка включає показники системи моніторингу, концептуальні підходи щодо формування підсистеми збору первинних даних тощо. Розроблено пропозиції щодо створення підсистем інструментальних засобів організаційного та матеріально-технічного забезпечення. Ця робота матиме практичне застосування з огляду на розроблений проект Загальнодержавної програми розвитку конкуренції на 2014 – 2024 роки.

У науково-дослідній роботі щодо наукового забезпечення конкурентної політики в умовах модернізації економіки на основі аналізу міжнародних тенденцій реалізації конкурентної політики та проблемних питань розвитку конкурентного середовища в Україні розроблено проекти програмних документів наукового забезпечення у сфері конкурентної політики і права, якими окреслено напрями і перспективи таких досліджень.

8. Пріоритетні напрями діяльності Антимонопольного комітету

України у 2014 році

1. Підвищення якості роботи під час виявлення та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, поширення застосування кращих світових практик.

2. Вжиття комплексних заходів, спрямованих на запобігання, виявлення та припинення порушень законодавства про захист економічної конкуренції, в тому числі проведення перевірок, зокрема, на ринках у сфері:

- будівництва та будівельних матеріалів, зокрема, на ринках бетону та будівництва житла (багатоквартирних будинків);
- супутніх послуг при наданні адміністративних послуг;
- підключення об'єктів містобудування, в тому числі об'єктів житлового будівництва, до інженерних мереж електро-, газопостачання.

3. Проведення дослідження ринків з метою здійснення контролю за дотриманням законодавства про захист економічної конкуренції:

- послуг з організації роздрібною торгівлі у неспеціалізованих магазинах переважно продовольчим асортиментом;
- послуг організації роздрібною торгівлі лікарськими засобами.

4. Вжиття заходів щодо сприяння виконанню рекомендацій, наданих Конференцією ООН з питань торгівлі і розвитку (ЮНКТАД) за результатами здійсненого у 2013 році Огляду політики та законодавства у сфері конкуренції в Україні.

5. Поглиблення співпраці з Організацією Економічного Співробітництва і Розвитку (ОЕСР) з метою набуття Україною статусу асоційованого учасника у Комітеті з конкуренції ОЕСР.

6. Продовження роботи з удосконалення законодавства в сфері державних закупівель з метою ефективного захисту прав та законних інтересів осіб, пов'язаних із участю у процедурах державної закупівлі, з питань, що стосуються компетенції Антимонопольного комітету України як органу оскарження у сфері державних закупівель.

7. Сприяння формуванню проконкурентної свідомості в українському суспільстві. Адвокатування конкуренції.